

HERMANNI von der Wardt

Acad. Juliae ProRectoris & Præp.
Mariæb.

SYRIA GRÆCA,

Jubilæo

THESEI AMBROSII, ICTI.

Studii Syriaci

A. MDXV. conditoris,

*A. MDCCXV. in Academia Julia
celebrato.*



HELMSTADII,

LITERIS HAMMIANIS.

(1716)

Ovid. Metam. l. 7. myt. 23.

*Nallus Erechteis fertur
celebratior illo
Illuxisse dies. Agitant
convivia patres,
Et medium vulgus. Nec
non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt.
Te, maxime Theseu,
Mirata est Marathon
Cretæi sanguine tauri.
Pro te, fortissime, vota
publica suscipimus.*

S. A. MDCCXV. d. 15. Nov.



JVBILÆVM THESEI AMBROSII
ICTI, A. MDXV. STVDII SYRIACI
CONDITORIS

Subindicavimus *nuper*, in publica *Pa-
negyri*, à seculo XII. *quinque ævorum
revolutiones in Ecclesiasticæ libertatis
argumento*, quod in imperio & regnis chri-
stianis, inter Cæsares & Pontifices, tot
seculis magna vi versatum. Habuit Fon-
tium *sacrorum studium & Philologiæ cultura*
suos quoque circulos, per longum secu-
lorum ambitum. In quam lucem, exor-
dium anni præsentis, 1715. in memoriam
inclyti *Reuchlini, chaldaicæ rei* dederamus.
Cujus reliquiæ in nupero *Targum Græco.*
Æstatem, à feriis Paschalibus, in mensem
Julium, *Syriacis*, in honorem *Thesei Am-
brofii*, publica recensione consecravimus.
Uterque A. 1515. ante geminum seculum,
de fuscitatis linguis orientis optime meri-
tus, *uterque Jureconsultus.*

Quæ meritorum recordatio *Jubilæum* frequenti auditorio per aliquot dies celebrare suavit *anno hoc seculari XV.* mense *Ma-*jo, laudati *Thesei Ambrosii*; qui inter Europæos viros doctos, à *legatis Syris*, in Concilio Lateranensi A. 1515. Romæ degentibus, *Syriaca didicit primus*, & *Widman-*stadium tandem *Syriaca docuit primus*. Sancta apud nos & hujus viri præstantissimi memoria, cum Syriacis studiis futura perennis, justiore sanctorum canone digna. Commemoravimus in publico coetu *fata & originem studiorum horundem*, à seculo *XIII.* orsi, ad seculi usque *XVI.* fastigium. *Emblematibus & elegantibus symbolis*, pro festi dignitate, illustravimus *quatuor seculis emergens hoc in* occidente, insolitum, peregrinum, memorabile, linguarum exoticarum studium, *ut oriens in occidentem commeari videretur.*

Seculo XIII. *Raymundus de Penna forti*, seu *Rupe forti*, Hispanus, regii sanguinis, primum instituit *Linguarum orientalium Collegium* in Hispania, *Barcinone*, inter *Monachos Dominicanos*, illorum *Generalis*.



Regnabant in Hispania *Judei, Mauri,*
& superstitionum Christianorum barbaries:
Serpentes, Crocodili & ibes ægypti.

Pontifices Romani, in Judæos illo ad-
huc ævo flammis sævi, Gregorius IX.
A. 1230. & Innocentius IV. A. 1244. *Duo*
fulmina, terram ferientes radii.

Placuit autem Deo, supremo Numini,
providere tandem melius saluti omnium,
linguarum orientalium luce & fulgore: Sole
in vertice.

Surrexit vir eminens, sanguine, ingenio,
judicio, & doctrina magnus, *Raimundus*
ille de Penna forti Barcinonensis, in Domi-
nicanorum ordine excellens. Qui, in
emblemate genius linguarum formosus, stans
erectus.

Primus hic pro Philologiæ studio Semi-
narium aut Collegium instituit publicum in
laudata metropoli, in Dominicanorum cœ-
nobio, quo *Monachi linguis orientalibus*
imbuendi. Bellulum hoc umbraculum in
manu genii sinistra.

Linguae tres, Hebraica, chaldaica & Ara-
bica, docendæ. Pro stricto prioris tyranni-
dis ferro pennas acutas elegit & fortes,
linguas argutas, mentis & oris acie, quibus

in Judæos utendum. Non fulminandum
esse amplius, sed loquendum cum Judæis.
Hæc tria tela pennata, in genii dextra.

Mox orta sidera, *Paulus Christiani, Al-
phonsus Valisoletanus*, converſus uterque,
& *Raimundus Martini*. Qui cum Judæis
differere, publice coram Arragoniæ rege
Jacobobo cum illis disputare, & in illos ſcri-
bere cœpere, linguarum periti. Quæ
tria zodiaci ſigna in cœlo.

Hæc origo & ſolidum fundamentum valitu-
ræ Philologiæ, inconcuſſæ, nulloque tem-
peſtatis impetu quaſſandæ, firmiter in ſera
ſecula perſtituræ. Cujus ſymbolum ſaxum
*quadratum, politum, erectum, cui ſiniſtro bra-
chio innititur linguarum genius, baſis ingentis
magnitudinis: Junctâ pyramide, ad miraculum
excellâ, in honorem Raimundi de Rupe forti,
ſtudiorum horundem fundatoris glorioſi.*

Sic nata Philologia in Hispania ſeculo XIII.
SECVLO XIV. Concilium Viennense
in Gallia definivit *Profefſores linguarum ori-
entalium in Academiis, inaudito in occidente
& ominoso illuſtri inſtituto.*

Præivit huic inexpectato decreto conci-
liari *Nicolaus de Lyra*, converſus Judæus,
Gallus, Minorita Monachus: Cujus ſym-
bo-



bolum in altero emblemate *pugio*, in cuius clypeo *tria lilia*. Disputavit cum Judæis A. 1306. non igne, sed *calamo & ore*: uti *pugio armatus hastâ acutâ, galea, ense, clypeo*. Qui & commentarios in scripturam pro Fontium gustu exaravit: Ut *pugioni sunt alæ & plume*.

Secutus divinâ clementiâ *Clemens V.* A. 1311. in *Concilio Viennensi in Gallia*, pro publico in *Academiis linguarum studio* sollicitus. Cujus effigies *Genius linguarum nitidus in itinere*: Hac via rem processuram.

Decrevit Concilium, *Linguarum Professores in Academiis esse constituendos*, qui *linguâ & penna* uterentur pro flamma: Hæc *hastâ acuta* in manu genii sinistra.

Definiti *sex Professores publici* in omnibus *Academiis*, qui *Hebraica, chaldæica & Arabica* docerent, eaque scripta explicarent. Cujus symbolum in effigie *fulgidum poli plaustrum in cælo*.

A. 1315. *Porcbetus Salvaticus*, conversus, mitiori ac molliori affectu, loco veteris æstus, *librum* in Judæos scripsit *Victoriae*. Hic *ventus flans & molles ciens nives*.

A. 1335. *Johannes de Podio*, conversus, scripsit in Judæos, *de Concordiâ legum*. Hæc in emblemate *exuvie*.

R. Salomo, conversus, contra Judæos
Pharetram concinnavit fidei Catholicæ. Qui
ursus telo confossus.

Ita Philologia crevit in Gallia seculo XIV.
 SECULO XV. Basileense Concilium in Ger-
 mania resuscitavit & confirmavit decretum
 Concilii Viennensis, de Professoribus lin-
 guarum orientalium in Academiis.

Obscuris istis temporibus regnabat ad-
 huc cæca superstitio, In tertio emblemate
Ullula, in antro.

Ignorantia lucis in scriptis sacris, hebræis
 & græcis, agitabat doctores vanis quæstio-
 nibus scholasticis: Hi *vespertiliones, in aë-*
re circumvolantes. Consedit tandem Con-
 cilium Basileense, quod cum Viennensi
 linguarum Professores in Academiis, confir-
 mavit: *Genius linguarum decorus, in lecto*
sedens holoserico

Hinc spes & augurium proximæ emenda-
 tionis, ex linguarum studio: *Dextræ index*
ori admotus, tacitæ spei nuncius.

A. 1453. Constantinopoli expugnatâ,
 orientali Imperio Christiano occidente,
 ex Græcia in Italiam confugerunt docti
 græci: *Sol occumbens, sinistra eminus per ge-*
nium monstratus.







Interea A. 1412. *Hieronimus de Sancta fide*, Judæus conversus, Hispanus, disputavit cum Judæis: *Hæc stella in umbra noctis.*

Hic effecit, ut *Petrus de Luna*, Benedictus XIII. A. 1415. constitutionem ederet contra Judæos, eorumque Talmud: *Luna plena.*

A. 1415. eminuit *Paulus Burgenfis* Episcopus, conversus, *Dialogo contra Judæos*: Et 1457. *Alphonsus Spina*, conversus, *Fortalitii fidei conditor*. *Hi astra Zodiaci.*

Sic *Philologia aucta in Germania seculo XV.*

SECVLO XVI. *Reformatio, nata in Germania ex ortis Linguis, constituit tandem Academicos linguarum Professores.*

Primus omnium *Johannes Reuchlinus*, Phorcensis, Jctus, qui A. 1506. prima dedit linguæ hebrææ fundamenta, primus in *Academia Ingolstadiensi Linguarum Professor* A. 1520. Quod in emblemate quarto *thuribulum*, humi positum, sacro fragrante fumo.

A. 1515. *Franciscus Ximenius*, Cardinalis, Hispaniæ Primas, præfulgidum opus *Complutense*, Hebraice, chaldaice, Cræce, apparare coepit primus, sumptibus immensis: *Hic sol oriens, radiis micantibus.*

Cum interea *Erasmus Roterodamus* A. 1515. 1516. Basileæ Novum Testamentum Græcum edidisset *primus*: Ex linguis surrexit reformatio, quæ fidem, veritatem & virtutem redderet per linguas: Hic *genius linguarum serenus & lætus, erecto corpore & vultu.*

A. 1518. *Job. Potkenius*, Præpositus Coloniensis, primus dedit in Germania, quæ nuper jam Romæ donaverat, *Æthiopica, Psalterio Æthiopico: Hæc pyxis aromatica, sinistra manu monstrata. Aurogallus,* primus Linguae hebrææ in Academia Wittebergensi Professor: Hic in effigie *Gal- lus cantans.*

THESEVS AMBROSIVS, JCrus, Monachus Bononiensis, à Syris in Concilio Lateranensi SYRIACA DIDICIT PRIMVS A. 1515. Hæc *Stella aurora.*

Antonius Nebrissensis, Ægidius Viterbiensis, Justinianus Nebiensis, Episcopi, primi Arabicis clari: Hæc Zodiaci signa.

A Theseo Ambrosio, Bononiæ, & Simone Episcopo Syro, Romæ, in Syriacis instructus *Job. Albertus Widmanstadius, Nal. lingâ Ulmenis, Suevus, sub Cæsare Ferdinando Cancellarius Austriæ orientalis,* A. 1555.

INSIGNIA WIDMANSTADII CANCELLARII.



A. 1555 *primus* edidit Viennæ Austriæ, Cæsare & sanctiore illius Senatu annuente, *Novum Testamentum Syriacum*, à Mose Mardeno Syro adjutus: Hic in symbolo *grandis elephas*, cui dextrâ innititur *genius*: Quæ sunt nobilia *Widmanstadii* insignia. Sic *philologia* surrexit per *Europam* seculo *XVI*.

Junxerat Cancellarius *Widmanstadius* *Novo Testamento Syriaco Prima lingue Syriacæ elementa*, itidem Viennæ Austriacæ A. 1555. edita. Sed quia hæc exilia visa, pro primis initiis, laudati *Mosis Meridinaei* auditor alter, *Andreas Masius, Brussellensis, Ictus*, Ariæ Montano in editione operis regii Antverpiensis factus fidus amicus & adjutor, Ducis Cliviæ Consiliarius, *primus* lucidedit, grandi folio, Antverpiæ A. 1571. *Grammaticam lingue Syriacæ integriorem*, hac inscriptione: *Grammatica lingue Syriacæ, inventore atque auctore Andrea Masio. Opus novum, & à nostris hominibus adhuc non tractatum: Quod laboriosa animadversione atque notatione vocalium, aliorumque punctorum Syriacorum, quibusque dictionibus in optimis emendatissimisque libris appositorum, ille nuper composuit.*

Deerat

Deerat prorsus Lexicon Syriacum. Et si enim consignasset *Widmanstadius Cancellarius Cæsareus*, non prodiit. Laudatus igitur *Andreas Masius* publicavit primus, Antverpiæ A. 1571. *Syrorum Peculium*.

Mox & *Guido Franciscus Boderianus*, alteram adjecit manum, edito Antverpiæ 1572. *Dictionary Syro-Chaldaico*.

Novum Testamentum Syriacum, regio illi operi jam insertum, literis hebraicis, A. 1575. Antverpiæ per Plantinum minutula elegantia forma resuscitatum.

Ut orbis eruditus per *Theseum* illum *Ambrosium*, ab A. 1515. Syriaca jam teneret & calleret, fato admirabili.

Hic *Theseo Ambrosio* hodie apud nos bonos, Jubilæo decenti, ex Syriacorum studiorum prima propagine. *Panegyricum* texuit quondam *Thesei*, auditor illius primus, vir illustris, magnus Cæsaris Cancellarius, *Widmanstadius*, plus simplici vice, in ducem suum gratus.

Juvabit hoc seculari *Thesei* anno, *Widmanstadii* audivisse publicum de hoc suo *Theseo* effatum, qui in Præfatione in *Elementa* sua Syriaca: *Opus ait humanorum operum, ut arbitror, longe maximum, Divus Ferdinandus, Rom.*

Rom. Imperator designatus, editis eodem sermone Syriaco Testamenti novi libris, divino studio, planeque regia beneficentia molitur. Incognita fuit hæc lingua latinæ Ecclesiæ ante Leonis X. Pontificatum. Quo tempore primum Thesaurus Ambrosius, Albonensis Regulæ, jurisconsultus, & Augustinianæ Sodalitatis regularis sacerdos, Syros ad Lateranense Concilium missos audiuit. Et quanquam in Annalibus Vaticanis annotatum sit, Innocentio III. Pontifice maximo Patriarcham Maronitarum, ut Ecclesiæ suæ ritus ad Latinæ Ecclesiæ imaginem omnino conformaret, Romam venisse: Tamen ea ætate nostrorum hominum nullus extitit, qui banc linguam vel cogitatione complecteretur. Thesauri hortatione præceptisque in expeditione Cæsariana Regii Lepidi mihi traditis, ego commotus, hujus rei curam tamdiu mecum circumgestavi, dum ea optimi clementissimique regis nostri beneficentia levatus tandem non nihil fui. Superioribus verò seculis, characterum etiam, ne dum linguæ, tanta fuit in Ecclesiæ latinæ provinciis obscuritas & ignoratio, ut in Magorum tantum libris, quales in Job. Torresii Hispani & Bellisarii Petrucii bibliothecis magicis vidi, atque inde à Cornelio Agrippa in librum de occulta Philosophia transcripti

scripti sunt, impia fanaticorum hominum sedulitate deformati, ac veterum figurarum tenuia quædam vestigia vix retinentes, extarent.

Plenior commendatio Thesei in suscitandis Syriacis, ab eodem *Widmanstadio* in præfatione in Novum suum Testamentum Syriacum, his contexta generosis verbis: *Ne his Syriacæ & Arabicæ linguarum armamentis Latine Ecclesiæ invidæ virtus aliquando careret, ambarum linguarum fundamenta quædam exilia, urgente quasi numine, jacta fuerunt Romæ primùm, Leone X. Pontifice max. christianam rempublicam administrante. Nam cum is Patrum Concilium a Julio II. convocatum, ad Lateranum haberet, missi eò ex Syria fuerunt legati, Acurius Iosephus sacerdos, Moses Monachus Diaconus, & Helias Hypodiaconus, homines religiosi & eruditi, qui Theseum Ambrosium Albonesii Regulum, Jurisconsultum, literas Syriacas tum docuerunt. Is annis postea multis intra monasticas cellas (erat enim voto suo S. Augustini canonico instituto obstrictus) meditando tantum perfecit, ut Syri quoque ingenium ipsius, & acrem præsentemque in eo labore animum vehementer admirarentur.*

ventur. Ceterum cum ego Christianæ salutis
 Anno MDXXIX. in Divi Caroli Caesaris
 Invidiissimi, sacri diadematis causa Bononi-
 am proficiscentis comitatu essem, & mihi con-
 tubernalibusque meis, Regii Lepidi, à meta-
 toribus hospitium, juxta cœnobium, ubi The-
 seus jam senex vitam agebat, forte attribu-
 tum fuisset, postridie ejus diei templum ingres-
 sus venerandum senem casu obvium salutaui.
 Qui, ut me de cœnobii bibliotheca rarisque
 in ea libris sciscitari intellexit, è vestigio in
 conclave introduxit, & arreptis è pluteo sa-
 cro sanctis Evangeliiis Syriace scriptis, Hospes,
 inquit, ingemiscens, Peregrinis his studiis de-
 ditus sum, annis circiter XV. eaque sine ri-
 vali ad hanc diem amavi. Utinam obveniat
 mihi aliquando prompto paratoque ingenio vir,
 qui sermonem hunc, Jesu Christi sanctissimi la-
 bris consecratum, posteris tanquam per manus
 tradendum, nam ætas mihi prope jam exacta
 est, à me accipere velit. Cui ego, Pater, in-
 quam, Si paucarum horarum operæ parcere
 nolueris auditorem me habebis in hac ipsa ex-
 peditione expeditissimum. Quo audito The-
 seus, omnes in ea lingua thesauros, multo su-
 dore sibi comparatos protulit, magnæque sue,
 quantum angustia temporis ingenique mei vi-
 res

res tum ferebant, ex commentariis suis descripsit, & mihi ea obtestatione suppeditavit, ut quo me beneficio tum complecteretur, id olim apud Ecclesiam Jesu Christi collocarem. Quarto post anno, in Bibliotheca Lactantii Ptolemei reperi quatuor Evangeliorum libros, unà cum Ephremi & Jacobi Syrorum opusculis nonnullis. Quæ ipse mox transcripsi, atque cum Thesei munere splendidissimo conservavi. Usque dum Simeonis, Syrorum, qui juga Libani incolunt, Episcopi Catholici & doctissimi viri institutione profecti adeo, ut sentirem, Thesei desiderium, quod è Christi lingua in Latinam Ecclesiam introducenda capiebat, leniri jam aliquantum posse.

Sancta hæc memoria apud seros posteros viri clarissimi Thesei Ambrosii, primi ab Anno MDXV. Syriacorum Studiorum autoris ac fundatoris. Hunc secuti Widmanstadius & Masius, his opibus Europam locupletarunt, adeo, ut hodie in Academiis, Philologorum manibus, frequentibus auditoriis, Syriacum novum Testamentum magna cum voluptate versetur.

SYRIA GRÆCA.

EAm nunc hæc nacta sunt perspicuitatem, ut *in media Syria, in pleno ore Syrorum*, elegans & nitida jam animadvertatur *græcorum lingua*. *Syriaca lingua*, ut ad nos pervenit, *græcæ linguae vim continet omnem*, solo sono discrepante. Quod hac ætate agnitum & huic linguae lucem præbet clarissimam, ut *oris Syriaci penetralia ex linguae græcæ visceribus animam sensumque impetraverint*. Idem os, *Syriacum & græcum*; hoc plenius, clarius, distinctius; illo brevius, obscurius, & concitatus sonante. Quod *dialectorum commune fatum*, quarum una serenior, altera obscurior, una distinctior & dilucidior, altera magis abrupta aut trajecta. Et *Germanicæ linguae dialecti permultæ*, non solum in sinu Germaniæ, sed & in finibus ejus, apud *Austriacos* ad orientem, *Batavos* ad occidentem, *Anglos* porro, *Danos*, *Suecos*, ad Septentrionem, tantopere videantur difformes, ut nulla ferme affinitatis appareant vestigia. Veteris *Latinae linguae propages per Italiam, Galliam, Hispaniam*, matrem primævam dum agnoscant, mi-

rentur se tantum non degeneras-
se.

Qui anno hoc seculari fortunatis mani-
bus *Thesei* iusta facimus sacra, quàm exul-
taret, præsens, uberiori jam perspectâ lu-
ce, quam nec augurari sustinuerat! Quan-
quam vero nuper in *Targum Græco* non-
nulla vestigia jam sint subindicata, juvabit
tamen integrâ oratione vim Græci oris in
Syrorum labris demonstrare. Repetemus
illam ex publica novissima recensione Aca-
demica, quando *Matthæus Syriacus* supe-
rioribus mensibus in nostris fuit manibus.

Exhibebimus *Caput secundum & tertium*
Matthæi Syriacum additâ versione græca, quæ
Syriacorum ortum & usum planissime detegat,
singulis verbis Syriacis redditis per illas
græcas voces, unde Syriacæ fuerant ortæ.
Quæ harmonia, in dialectorum differen-
tia non vocum sed soni modulive discre-
pantiam nunciat. Eadem utrobique voces,
alio oris motu, pro regionum adeoque na-
tionum distantia. Quod sane jucundissi-
mum animadversu & auditu: Quin, ut
levi admodum distantia inter os Syriacum,
pro illa dialecto, & receptum suetumque ni-
tidum os græcum, patefiat, libet versioni
Sy-

Syro-græca alicubi subnectere *textum græcum authenticum*. Quæ comparatio dilucide declarabit, nitidam ordinariam orationem græcam in textu sacro authentico, perparum abire ab ipso ore Syriaco. Alicubi à Syris adhibitæ voces græcæ, pro quibus in plano & decoro ore Græco aliæ usus frequentioris. E. G. ut vel unum adsit in antecessum exiguum documentum: ὅλος, græcum, germanis dedit perpetuum all: Eodem modo & orienti, adeoque & Syris, commendavit ܠܐ, ܠܐܝܢܐ, spiritu aspero, in voce ὅλος, fortius pro more orientalium exasperato, ut responderet ܬܡܐܝܢܐ, col, cūl, omnis. Elegantibus tamen græcis tandem pro ὅλος placuit passim πας. Sic Germani & Syri servarunt unum ὅλος, pronunciatum all, col, cūl, non admissio altero græco πας. Tale jus est consuetudinis. Nos in versione *Syro-græca* usum vocum veterem, à Syris admissum, exprimere fategimus, non nitorem, quem Græci dein cum annis prætulerunt, suo iterum usu, qui decor in ipso græco originali textu ex se conspicuus. Pure græcis usus participiorum frequentior quam *Syro-græcis*. Et nos

ergo constructiones à Syris usurpatas studio expressimus, non concinniores pure græcas, hoc fine, ut dialectorum vis & indoles pelluceret distinctius. Quod ipsum nuper datâ operâ & in *Targum Græco* observare contendimus, quod perspicuitatis erat. Satis, *græca Syriacis de verbo ad verbum respondere, pro dialecti origine subindicanda. Dialecti Syriacæ semitas*, ut à græca alium indueret sonum, hic sigillatim declarare non instituimus, quod est vivæ institutionis. E. g. quod Syri ad græcas voces alicubi addant in fine *ronchum*, sive  uti pro pure græco δὲ Syris  δὲν.

Posthæc dabo lubens, fore viros solertiores, nunc & olim, illustres Philologos, Anglos, Batavos, Germanos, qui alicubi propiorem ac nativam magis vocem græcam, à Syris apprehensam ac usurpatam, detegant. Nec enim memoria tam capax, ut complectatur omnia simul. Expectant & hæc lucis augmenta. Acquiescimus, ubi præeundo solis radios non plenum solem conspexerimus. Quin emendationi, illustrationi, in artibus, disci-

sciplinis, studiis, omnibus coeptis præclaris, suus manet locus, dum orbis est, dum homines sunt, dum imbecillitas superest, rerum omnium humanarum comes individuus. Anni docent, dies docet. Nondum nati, veniunt, qui omnibus scientiis addant lucem & culturam. Et illos defunctos excipiunt alii, nobiliora addituri momenta, in omni negotiorum genere. Mathesis quàm crevit, quàm crescit! Physica, quæ non accepit, quæ non acceptura incrementa seculis venturis! Par fatum fori philologici, pro autoribus priscis recte intelligendis. Poëtarum græcorum veterum ferme nullus in hunc diem perspectus, nec Homerus, nec æmuli, ex historiæ & geographiæ cultu seposito. Intelligendi tamen aliquando? Spes ergo viam per secula parat. Et spes hodie jam major, ex historiæ & geographiæ veteris cultu severiore. Idem iudicium de institutis & scientiis præstantibus. Nuper ne per somnium quidem incidit, quod jam in clara luce, per omnem eundo doctrinam. Nunc nox terreat, brevi post orituro die, in omnibus humanis rebus. Præsens cognitio non est mensu.

ra fecuturæ, sed initium. Tenuitas vero
initii non prævidet incrementi amplitudi-
nem, sed expectat. Adesdum ergo ex

Matthæo, כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן
Caput 2.

v. 1. Os Syriacum:

כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן
כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן
כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן
כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן

Os Syro-Græcum, pressum:

Ὅτε δὲ τέθηλε ὁ ἰησοῦς ἐπὶ Βεθλεὲμ τῆς ἰουδαίας,
ἐφ' ἡμέραις ἡρώδης γνωμολόγῃ, ἦλθον μάγοι
ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς εἰς ἱερουσαλὲμ.

*Quando vero natus est Jesus in Betleem
Judææ, in diebus Herodis regis, venerunt
Magi ab oriente Hierosolymam.*

Textus græcus facer nitidus:

Τὸ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βεθλεὲμ τῆς ἰουδαίας,
ἐν ἡμέραις ἡρώδης βασιλέως, ἰδοὺ, μάγοι ἀπὸ ἀνα-
τολῶν παρεγένοντο εἰς ἱερουσόλυμα.

כּוּלְּהוֹן כּוּלְּהוֹן ex ὅτε quando, cum; spiritu aspe-
ro græco, pro more orientalium, fortius
intenso & exasperato, ut ex h fiat ch. Quan-
quam

quam & καθὼς sit quando, postquam: ut
 כַּחֲשֹׁמֶר, καθὼςπερ, ὥσπερ, Quod Rabbinis est
 כִּשְׁבִּי.

כִּשְׁבִּי ex δὲ, cum roncho, n finali.

כִּשְׁבִּי, יָלַד, יָלַד, parere, & generare,
 ἰάλλω, ἰηλέω, τηλεἰάω, τηλέθω, ἰάλλομαι,
 propullulo, flores produco, germina & fron-
 des emitto. Elegantissima partus & gene-
 rationis figura. יָלַד, יָלַד, יָלַד, יָלַד,
 natus est, τέθηλε

Ex quo ἰάλλειν, τηλεἰάειν, & Arabibus est
 وُلِدَ, Walad, peperit, genuit, parturivit.
 Communis honesta thori figura, à germi-
 ne vegetaliū, arborum, fruticum, ob
 similitudinem in naturæ proventu. Uti
 & latinis soboles est græcorum βλώσις, &
 sobolesco est à βλώσκω. Est autem βλώσκω,
 eo, advenio, cresco, & βλώσις, adventus,
 proventus.

Quomodo iterum Arabibus وَلَيْبَا
 Waliba, est βλώσις, soboles, surculus frumen-
 ti enascens è radice, foetura & pulli came-
 lorum, boum, ovium, & progenies homi-
 num وَلَيْبَا Walab, provenire, incedere, pro-
 pera-

perare, est græcum βλάσκω, eo, advenio, προβλάσκω, prodeo, exeo, protubero, καταβλάσκω, percurro, decurro. Generationis opera in animalibus quibuscunque honestissimâ imagine plantarum progerminantium sunt effigiata. Quando soboles Philologis est ab oleo, quod illis est cresco, ipsummet illud oleo est à βλάσκω, quod est idem ac αὐξάνω, cresco; quod est aliàs αλδήσκω, augeor, cresco, incrementum accipio, ab αλδέω, augeo, do incrementum. Quæ & αλθαίνω, αλθαίνομαι, & αλθω, αλθέω, αλθαίνω, augeo. Unde fuerit alo. επιτελείω græcis similiter de procreatione usurpatum, επιτελείωσις, procreatio. Unde germanorū Kinder Zielen/ teelen/ vel à primo τέλλειν, τελετῶν, producere germina. Quomodo & germinum nomen de prole familiare.

וָלַד, יָלַד, יָלַד, Wallad, obstetricare, ἀνατέλλειν, producere, oriri facere, emittere. θηλάζειν & θηλαίνειν, est papillam sugendam præbere, lactare, & θήλη papilla.

מוֹוַלְלֵדָה מִיָּלֶדֶת מוֹוַלְלֵדָה ἀνατέλλασσα, obstetrix. ἀνατέλλασσαι. מִיָּלֶדֶת בִּיָּלְדָּה ἐπὶ τῷ ἀνα-

ἀνατέλλειν ὑμᾶς, obstetricantibus vobis. יִלְדָּה תִּלְדֶּנּוּ תִּלְדָּה תִּלְדֶּנּוּ, τέθηλε νήπιος, natus est filius.

לִּלְדָּה לִּלְדָּה gignere, parere, θάλλειν, θη-
λείν,

لَدَى وَلَدٌ Wald, وَلَدٌ Walad, وَلَدٌ Walid, natus, filius, puer, θάλος,

θαλός, θαλός, ramus virens, frons, germen.

Quod plenius aliàs Syris מִלְדָּה, מִלְדָּה,

θαλεός, quo de infra. θαλεός, θαλερός, vi-

rens, floridus, יְלִידָה puella, θαλερά وَلَدٌ

Walada. وَلَدٌ, وَلَدٌ, natus recens, in-

fans, puer, θαλαμινός, lactens, recens à par-
tu.

لِدَا ناتيuitas, generatio, وَلَدٌ, leda,

لِدَا Mauled, وَلَدٌ, Milad, מִלְדָּה,

מִלְדָּה תִּלְדֶּנּוּ תִּלְדָּה תִּלְדֶּנּוּ, genus, ortus, origo, γένεθ-

λον, progenies, unde γαίεθλιος, γαίεθλιακός,

natalis: θαλεία progenies.

לִּלְדָּה לִּלְדָּה genitor, θάλλων, τηλέθων, وَلَدٌ

Waled.

𐤒𐤍𐤕 progenies, θαλαία, progenies, pro-
germinatio.

𐤒𐤍𐤕𐤓𐤕 partus, θαλαία. 𐤒𐤍𐤕 Walâd.

𐤒𐤍𐤕𐤓𐤕 flos ætatis, θαλαία, θαλαία, flos, pro-
germinatio.

𐤒𐤍𐤕𐤓𐤕, 𐤒𐤍𐤕, plenius, 𐤒𐤍𐤕𐤓𐤕 ἰησῦς ex
σωτῆρ, Servator. 𐤒𐤍𐤕𐤓𐤕, σώζειν, σῶειν, ser-
vare. 𐤒𐤍𐤕𐤓𐤕 σωτηρία, salus, σωτήριον,
𐤒𐤍𐤕𐤓𐤕, 𐤒𐤍𐤕, σωτηρία.

𐤒 præfixum, ex ἐπὶ. Usitatus græ-
cis ἐν.

𐤒 præfixum, ex articulo τῆ, τῆς, τῷ,
pro constructione & genere græcæ vocis.

𐤒𐤍𐤕, 𐤒𐤍𐤕, 𐤒𐤍𐤕 dies, ἡμερᾶς, ἡμέ-
ρᾶ. V. Targum Græcum.

𐤒𐤍𐤕𐤒𐤍𐤕 quotidie, ὅλη ἡμέρα, toto die.

𐤒𐤍𐤕𐤒𐤍𐤕 ἡρώδης, Terminatio Syriaca

𐤒 est græca, ης. Etiam si verò termina-
tio in declinando apud græcos mutetur
per casus, apud Syros tamen manet nomina-
tivi terminatio Græca, ut in aliis centen-
sibus substantivis & adjectivis, appellativis.

𐤒𐤍𐤕

רַמְלָא γνωμολόγος, rex: Vid. fuse in Targum Græco.

רַמְלָא הָתַן, הָתַן ἐλεύθω, venio, antiquum, pro quo dein ἐρχομαι.

רַמְלָא יֵלֶךְ, veni. Aliàs & Φοιτᾶν, ὁδύειν, sunt, ire, venire, suis locis.

רַמְלָא, הָתַן, adducere, κομίζειν, παρακομίζειν, adducere.

רַמְלָא, רַמְלָא παρακομιδῇ, adven-
tus, ut ἐπιδημία adventus exitinere.

רַמְלָא μάγος, magus מַגִּישׁ, מַגִּישׁ, bono usu; pro literato, erudito, à γραμματεὺς, quod alio sono pronuncia-
tum מַגִּישׁ, ἱερογραμματεὺς, apud ægyptios & chaldeos, μαγεία, à γραμματεία: Malo usu, pro venefico, est a Φαρμακὺς; Unde μα-
γέωω idem ac Φαρμακέω, μαγεία Φαρμακεία.

Arabum مَاجِجٌ maggaz, magum effice-
re, est γραμματίζειν, docere, literatum fa-
cere. Interpretum inter Judæos מַכְשֵׁף
βάσκανος est fascinator, ut מַכְשֵׁף בָּאֵשׁ, fascino.
מַכְשֵׁף בָּאֵשׁ fascinatio. Quæ omnia alia. Hi Magi, viri literati, docti,
à Ju.

à *Judaorum* Archisynagogis aut præsidi-
bus ex illorum gente & Synagoga, è re-
gionibus transjordanensibus, è *Syria* præci-
pue, in *Judeam* ablegati, quæsitum suum
diu desideratum *Judaorum* regem, loco He-
rodis Idumæi, pro spe in Messia.

ἐξ, ἰν, φιν,θεν, d, ex, de; pro quo
usitatus, ἀπὸ; in compositis adhuc fre-
quens, ἐξαιόφιν, ἐξαιόθεν, è cælo.

אֲרִיזָה, מִזְרַח, מִזְרָחִי oriens, ortus so-
lis, pars aut plaga orientalis, ἀνατολική, ἀντο-
λική, oriens, idem ac ἀνατολή.

אֲרִיזָה, מִזְרַח, oriri, de sole, ἀνατέλλω,
ἐξαντέλλω, enascor, apparere incipio, exo-
rior, existo, אֲרִיזָה oriri facere ἀνατέλλω,
ἐξαντέλλω, oriri facio, produco. נִשְׁמַע מִזְרַח
אֲרִיזָה מִזְרַח מִן כִּסֵּי נִשְׁמַע ἐξαντέλλει ὁ ἀκῆμας
ἐφ' ἡμέρας ἀπὸ παραστάσεως τῆς ἀνατολικῆς oritur
sol die à plaga orientali.

תַּרְעַמִּיזֵי מִזְרָחִי ἀνατολικῶν orientales, תַּרְעַמִּיזֵי
הַיָּמָה ἀνατολική, porta orientalis. בֵּין
מִזְרָחִי וּבֵין מִזְרָחִי ἐπαλλαγὴ ἀπέναντι τῶν
ἐσπερινῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν, discrepantia in-
ter occidentales & orientales.

Diversum ab his hebræorum מִזְרַח oriri,
de so-

de sole, & Arabum شَرَقَ scharak, oriri, luce-
 re, splendere. Quod utrumque est ὠγαίζο-
 μαι, ἐξωγαίζομαι, καὶ ὠγαίζομαι, splendo, ful-
 geo, decorus sum aut fio. Unde מִזְרַח plaga
 orientalis, oriens, ὠγαῖσμός, fulgor, splendor.
 מִזְרַח ὠγαῖσμός, lumen, fulgor, splendor. Ara-
 bibus شَرَقَ sark, ortus solis, oriens, sol, ὠ-
 γαῖσμός. شَرَقَ sarek, sol oriens شَرِيفَ sarik,
 dens, ὠγαῖζόμενος, ἐξωγαῖζόμενος, شَرِيفَ sarik,
 sol oriens, latus orientale, ὠγαῖνός, specio-
 sus, pulcher. شَرَقَ sarka, sol oriens, latus
 orientale, ὠγαῖσμός, ὠγαῖζόμενον. شَرَقَ
 sarki, orientalis, ὠγαῖνός. مَشْرِقَ mosar-
 rak, oriens, locus orientis solis, ὠγαῖζόμενος.
 مَشْرِقَ meschrak, locus ubi confidetur sub
 sole, ὠγαῖζόμενος. Eodem modo & hæ-
 bræorum חֶרֶם, חֶרֶם, sol, est ὠγαῖσμός,
 splendor, fulgor. שַׁעַר הַחֶרֶם שַׁעַר καὶ ὠ-
 γαῖσμός, porta speciosa, Jer. 19, 2. Quæ
 Αἶθ. 3, 2. 11. dicitur ὠγαῖα, speciosa. Et
 Syro ܡܫܪܩܐ, pulchra.

~~ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ~~ ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ, *hieroso-*
lyma; Manifesta combinatione, ex *ierē*, &
Σόλυμα; *sancta Solyma*, ob cultum san-
 ctum. Solymæ namque nomen multis
 contigerat per Asiam urbibus. Frequen-
 tius in plurali audiebant τὰ Σόλυμα, more
 compositionis suæ, *Sancta Solyma*. Qua-
 lis pluralis forma oppidorum, à Stephano
 Byzantio ingenti numero contexta.
 Cui respondet forma dualis in nominibus
 urbium in sacris. Quomodo & pro τὰ
ierē Σόλυμα, vel τὰ *ierē* Σόλυμα, scriptum
 ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ. Quam pluralem formam poste-
 riores Judæi subindicare conati ubique in-
 sueta scribendi formā ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ. Nomen
 in se singulare, absquo Jod, ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ, sed
 pluralis usus frequentior; cujus index *Chi-*
rek sub ultima litera, juxta patach, ut
 inter ל & מ mente concipiatur positum
 illud chirek. *Puncta vocalia irregularia*
nuncius usitatoris formæ pluralis, ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ,
 τὰ *ierē* Σόλυμα, aut τὰ *ierē* Σόλυμα. Nec
 opus confugere ad geminæ Hierosoly-
 mæ ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ & ⲓⲉⲣⲉⲥⲟⲗⲓⲙⲁ symbola, nulli pene
 loco congrua, & à scriptorum sacrorum
 simplicitate atque perspicuitate remota.
 Res planæ & simplices non egent crucibus.

υ. 2. Os Syriacum:

ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘܨܝܪܝܐ
ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘܨܝܪܝܐ
ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘܨܝܪܝܐ

Os Syro-Græcum, pressum; & nitidum
Græcum.

Καὶ ἐμαρτύρουν. Ἡ χί ἐστὶ ὁ γνωμολόμος τῶν Ἰσ-
θαίων ὅστις τέθηλε. Κατεσκεψάμεθα γὰρ τὴν αὐ-
γὴν αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀνατολικῇ, καὶ ἤλθομεν θρη-
σκεύειν αὐτὴν.

*Et dixerunt: Ubi est rex Judæorum, qui
natus est, Vidimus enim lucem ejus in orien-
te & venimus adoratum illum.*

Λεγοντες. Πῶς ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰσ-
θαίων; Εἶδομεν γὰρ αὐτῆς τὴν ἀστὲρα ἐν τῇ ἀνατολῇ,
καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῇ.

ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘܨܝܪܝܐ dicere, loqui, eloqui, μαρτυρεῖν,
ἐρμηνεύειν, significare, declarare. ܐܘܨܝܪܝܐ ܐܘ-
ܬܡܐܪܝܬܝܐ, de me ipso testor, memet laudo.

ܐܘܨܝܐ, ܐܘܨܝܐ, ܐܘܨܝܐ ῥήμα, sermo, oratio.
ܐܘܨܝܐ ܐܘܨܝܐ, femora, in sacrificiis cre-
manda.

ܐܘܨܝܐ ἡμερος, planta sativa & domestica.
Aliàs ῥάδαμος, ramus.

Τίμα,

Συνέλαβε δὲ Ἡρώδης ὁ γινωμολόγος, καὶ ἐπαίσθη,
καὶ ὅλη ἱερουσόλυμα μετ' αὐτῆς.

*Audiuit verò Herodes rex, et commo-
tus est, et tota Hierosolyma cum eo.*

Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἐταράχθη, καὶ
πᾶσα ἱερουσόλυμα μετ' αὐτῆς.

אָדִיָּוִי, **וְשָׁמַע**, *audire*, συλλαμβάνειν, *com-
prehendere, intelligere, percipere.* **וְשָׁמַע** *obtem-
perare, obedire, συμφωνεῖν, parere, consen-
tire, audire, obedire:* **אֲשִׁמְעִיזֵן**, *acquiescere,
εὐασμενίζειν.*

וְשָׁמַעְתִּי *φημίζω, enuncio, pronuncio, di-
vulgo, ἐπιφημίζω: μυθίζω, loquor, dico: ὁμη-
γυρίζω, in unum locum conuoco, congreco.*

דִּבְרֵי, **וְשָׁמַע**, **הַדְּבָרִים**, *φήμις, φημὺς,
φημισμὸς, sermo, verbum, rumor, fama:*
אָשִׁמְעָמָא, *auditio, fama, rumor.*

שֹׁמֵעִי *συλλαμβάνων, auditor: σύμφο-
νος, consentiens.*

אָשִׁמְעָמָא, **וְשָׁמַע** *ἄκυσμα, auditus:
συμφωνία, consensus, obedientia.*

וְשָׁמַעְתִּי *συμφωνία, obedientia,
consensus.*

שֹׁמֵעִי *σύμφωνος, obediens.*

בָּנָה, בָּנֵה, בָּנָה, συναγω, congreco, col-
ligo, conjungo, confocio.

בָּנָה, בָּנָה, συναξίς congregatio,
collectio, turba.

בָּנָה, בָּנָה, Κανάς Cana-
sa, συναγωγή, collectio, congregatio, Synago-
ga, coetus. Conf. Arabia Græca, p. 45.
seqq.

בָּנָה, Κανός Kanas, everttere, est
σκαηνένειν, evertticulare.

בָּנָה, σκαηνένειν, everttricator. מֹכַן
mokannes, σκαηνένειν, qui conficit scopas.

בָּנָה, מֶכְנִיς meknus σκαηνένειν, scopis munda-
ta domus; מֶכְנִיס, meknasa, σκαηνεία scopæ,
quibus verrunt.

בָּנָה, σκαηνεία everttricatio.

בָּנָה, σέφιγξ, umbilicus. V. Arabia
Græca, p. 11. seqq.

בָּנָה, πρεσβύτερος, senior.

בָּנָה, multum, copiosum esse, πλεονέχειν,
abundare.

בָּנָה, magnus, multus, πλεονής, a-
bundans, copiosus. magnus, excellens.

מַגְנָסָא , מַגְנָסָא , מַגְנָסָא , *magnas , princeps.*

אַבּוּנְדָנְטָא , ἀβουνδαντίως , *abundanter , valde , multum.*

מַגְנִיתָא , רַב מַגְנִיתָא , *multitudo , amplitudo , magnitudo , excellentia.*

כֹּהֵן , כֹּהֵן *sacerdos , ἱερεὺς : minister , διάκονος : dux , ἡγεμὼν.*

כֹּהֵן , כֹּהֵן *sacerdotio fungi , ἱερεύειν : ministrare , διακονεῖν : gubernare , præesse , ἡγεμονεύειν.*

כֹּהֲנִיתָא , כֹּהֲנִיתָא *ἱερεγία , sacerdotium : ἡγεμονία præfectura : διακονία , ministerium.*

כֹּהֲנִי , ἱερεγικός , *sacerdotalis.*

סוֹפֵר , סוֹפֵר *συγγραφεὺς , γραφεὺς , scriba , scriptor : γεγραμμένος , literatus.*

סָפַר , סָפַר *numerare , συμφέρειν , referre : scribere συγγραφειν : ἐξαγορεύειν , eloqui , exprimere , enarrare.*

סֵפֶר , סֵפֶר *liber , scriptura , συγγραφή : Enumeratio , recensio , συμφορα ; סְפֹרָה , ἐξαγόρευσις , enarratio.*

סֵפֶר , סֵפֶר *συμφορησις , numeratio , conservatio , multitudo collecta.*

ספרות συμφορήματα, numeri, congeries;
 מספר συμφóρημα, numerus, congeries.
 ספיר σάπφειρος, Sapphirus,
 אספירנא cito, celexiter, festinanter, est
 ῥεσπικνω, velociter, cito, propere; quod
 & σπείρχθη, σπείρχνον.

לפ, ספר littus est ὀφρὺς.

לפ ספיר, spira, cohors.

ספירה συμφορὰ, enumeratio. ספירה
 συμφορὰ τῆς δεσγμῆς, recensio manipu-
 li, dierum quinquaginta à manipulo, se-
 cundo Paschatis die oblato.

עשר ספירות φωσφóρος, ἑωσφóρος, splendor, lumen,
 ספירות μορίσ φωσφύρων denarius luminum,
 in Cabbalistarum scholis & arcanis; non
 א ספיר. Eorundem ספר סופר est
 quibusdam lumen, illuminans & illuminatum:
 Quæ sunt φωσφóρος, φωσφορέων, & φωσ-
 φορητὸν. De quibus nos alibi.

לפ, ספר tondere, radere, est ξυ-
 γνῆν, ξυγνῆν, ὅ ab orientalibus fortius pro-
 nunciare solitum, ut ἡ expressum per
 ב, פ. Est & ἀποξυγνῆω, ἀποξυγνῆω, ἀποξυγνῆω.
 ספר ξυγνῶν, ξυγνῶν, tordens, tonsor.

מספר novacula, forfex, ξυγνῶν, ξυγνῶν,
 ξυγνῶν, מספורת.

ספירה *ramentum*, ξυγήσιμον, quod radi po-
test, ἀπόξυρει.

הספורת *ξυγησις*, *rasura*.

עַם *populus*, δῆμος.

אֶלֶּה *petare*, *rogare*, inter-
rogare, *obsecrare*, προσλιπαρέω, *assiduus*
sum in aliqua re, *insto*, *urgeo*, *obsecro*, *obni-*
xæ rogo. *Mendicare*, λίσσομαι, λιταζομαι
κικλήσκω, *supplex oro*, *precor*, *rogo*: *consu-*
lere, συμβαλεύω.

אֶלֶּה, *mutuo petere*,
mutuo accipere, *mutuo dare* συναλλάττω, *pa-*
ciscor cum aliquo, *contrabo*: συμβάλλω, *mu-*
tuo ἔς *foenori do*.

אֶלֶּה, *quæstio*, in-
terrogatio, *petitio*, προσλιπαρήσις *obsecula-*
tio, *assiduæ* ἔς *obnixæ preces*: συναλλαγή, συν-
άλλαγμα, *commodatio*, הֶלְנָה, *commu-*
tatio.

אֶלֶּה *subterfugere*, *detrectare*, ὑπο-
σέλλομαι, *reformidare*; *se subducere*, *Ad.*
20, 27. *Excusare se*, *declinare* διασέλλομαι,
præcise caveo, *conceptis verbis* ἔς *præcise*
denuncio, *testor*,

אֶלֶּה

וַיִּדְּבֹק *cohibere, inhibere, στελλω, εὐνα-
στέλλω, reprimo, inhibeo, καταστέλλω, repri-
mo, cohibeo.*

וְהָיָה *ὑπάρχω, sum, existo, pro-
duco, initium rei do.*

וְהָיָה *ὑπαρξια, existentia, substantia, subsi-
stentia, opes, facultates.*

וְהָיָה *שם הויה ὀνόμασμα ὑπαρξεως, in Deo. וְהָיָה
ὑπάρχων.*

וְהָיָה *προσλιπαρῶν ὑπῆρξεν, ex-
plorans erat, explorabat, constructione nec
græcis infueta.*

וְהָיָה *משיח, משיח משיח, Μεσσίας, Mes-
sias, ex forma chaldaica, unctus. Quoad
rem χειρὸς, quoad originem σμυκτὸς, un-
ctus, ornatus, inauguratus.*

וְהָיָה *משיח, משיח σμήχω, abstergo,
extergo, detergo, purgo, mundo, quod fit
uncturis, oleis: usitatus χρίω. Es. 21, 5.
וְהָיָה מִן מְשִׁיחַ Jonathan reddidit, וְהָיָה מִן מְשִׁיחַ
וְהָיָה ἀπομύργνυτο καὶ ἀγλαΐζει τὰς ζώνας, pur-
gate & polite arma, ut splendeant. Quem
sequuntur plerique. Raschi; qui pro cly-
peis oleo detergendis ac purgandis in sub-
sidium vocat clypeum Saulis cæsi, ex car-*

mine Davidis, 2. Sam. i, 21. לִנְשׁוֹן בְּשֵׁן θρίγκωμα Σαῦλ, *πώμαλα σμηκτὸν μεσῶ*, *lorica Saulis non deterfa oleo, non nitida, in cruore Saulis.* Conspirat *Kimchi*. Ex quorum mente מִשְׁחָה *ad armorum polituram* refertur, quæ fit oleo, quo ærugo detergitur, & nitor conciliatur. *AbenEsra* interim ad unctionem regis illa mavult duci, מִגִּדְּכֶם σμήχετε ἡγεμόνα, *ungite ducem, regem, qui illi Darius Medus*, Belsazaris sub Cyro victore successor, qui tunc cum Cyro Babelem obsideret. Quod præfagium Belsazaris cædendi, novique regis furrogandi. Prius simplicius ac dilucidius :

מִגִּדְּכֶם σμήχετε θρίγκωμα, *polite, ungi- te, loricas, arma, contra Cyrum jamjam irruentem: Arma prendite pro poculis. Nitidissimus ritus priscus, in illustri quavis inauguratione, sive in regem sive in sacerdotem, Prophetam, sive in sacrum usum, oleo infuso aut adperso reddere eximium præ omnibus aliis. In omni eminenti dignitate conferenda totus orbis amavit munditiem & ornatum eximium, quo distingueretur ab aliis omnibus. Decor & splendor externus conciliatus, discrimi-*
nis

nis character, in illustri officio aut statu. Deinde idem decor & cultus excellens, index animi aut rei excellentis in tanto munere aut opere. In quo nihil amplius vulgare, commune, corruptum, vitiatum: Sed mens & pectus viri & scopus rei integra, pura, candida, virtutibus ac honoribus præfulgida. Quæ & officii & viri dignitas, discrimen à vulgari negotio & affectu, in munere & viro, designata externo singulari mundo, symbolo porro illustrata est peculiari, notabili, & illustri: Puta unctione, olei fragrantis infusione aut adpersione. Quæ spectabilis unctio effigies esset, & officii perpurgati & viri præstantissimi, mundissimi, rectissimi, ad tam magna negotia aptissimi. Hæc tessera in unctione solenni, imago puritatis & integritatis maxime. Oleo infuso vel adperso significatum, hunc regem, sacerdotem, prophetam, hanc sacrorum partem, ab omni communi sorte esse distinctum, & separatum ac segregatum; nihil in his esse quoad hos characteres vulgare, plebejum, maculatum, vitiatum, sed omnia esse munda, pura & incontaminata. Ut oleum detergat omnem immunditiem, ita illa li-

berata esse ac perpurgata ab omni macula pravoque affectu, pro officii aut rei conditione. Oleo detergi res maculatas, & hunc oleo adpersum, virum esse purum & ab omnibus corruptionibus immunem ac velut detersum & perpurgatum. Quomodo olei conspersio effigies excellentis perfectionis, integritatis in eminenti munere aut usu, pro personarum aut rerum discrimine. Nitida hæc, vetusta & perpulchra imago, officii, personæ, & rei sacræ, præstantis & eminentis. Tametsi verò, sive in familia regia, sive ceteris casibus, reapse ille ritus non adhiberetur, *uncti* tamen dicti, qui *tales* essent, quibus talis unctio quondam aut de jure tributa. Quomodo omnes reges, hæredes, dicti *uncti*, quod characterem referrent, unctio aliàs significatum. Sic regium genus, sacerdotale genus, propheticum genus, *uncti* vocati, tametsi reapse externa unctio non accederet, ob consuetudinem veterem. Officium retinuit nomen ex *veteri ritu inaugurationis*. Quæ ratio, quare peculiariter *uncti* nomen datum Servatori per prophetas, quia potissimum rex, qui & sacerdos & propheta, qui quondam un-

*Illi verò dixerunt: In Bethlehem Judææ:
Sic enim scriptum est apud vatem.*

Οἱ δὲ εἶπεν αὐτῶ. ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ τῆς Ἰουδαίας.
Οὕτω γὰρ γεγραπται διὰ τῆ προφητείας.

וְאֵלֵינוּ, וְאֵלֵינוּ, וְאֵלֵינוּ, ἐκεῖνοι, illi,
ἐκεῖνων.

וְכֵן, וְכֵן, וְכֵן, ἐκείνως, sic.

וְכֵן כְּכַב καταγράφω, conscribo.

V. Arab. Græca p. 59. seqq.

וְכֵן כְּכַב μαντυτής; Pro quo
postea usitatus evasit, ut apud græcos
ita & Judæus προφήτης, eodem sensu. Vi-
deri poterat esse ipsum προφήτης, cum
haud caro ab orientalibus præmitteretur,
soncho recepto; sed existit alterum vete-
rum verbum integrum, & religiosum æ-
que. Appareat etiam esse ἀποφθέγγομαι,
φθέγγομαι, sonum edo, loquor, cano: Sed
hoc est וְכֵן. Vel φωνέω, ἀναφωνέω, vocem
emitto, dico, loquor, alta voce pronuncio:
Sed hoc est וְכֵן, loqui, eloqui. Par ratio,
τῆ ἐνέπω, ἐνίπτω, dico, cano, more poëtarum,
φανέγω, aperio, ὑμνέω cano, laudo. Pro-
pius videatur ἐρμηνεύω, interpretor, explico.
Proximiis, ἀναφαίνω, ἐκφαίνω, in lucem edo,
profero, emulgo, patefacio: Unde ἐκφαίνω, enun-

enunciator, enarrator, interpretes, ἐκφάνσεις
enarratio, significatio, expressio. Quod &
de sacris dici suetum, unde ἐκφάντορες, Pon-
tifices, ἐκφάντορία Pontificatus. Quod est
חַנּוּכָּה, & ceteris חֲנִיחַ. Fuerit proximum
omnium μαντιυτής, qui præfagit, prædicit,
prænunciat, oracula dat aut præfagia,
more veterum carminice pariterque ca-
nendo. Quod ergo veterum doctrina sa-
era constaret laudibus divinis, carminibus,
ut veterum oracula a discipulis caneren-
tur: Hinc honesto vocis usu, pro re ho-
nesta & divina, etiam apud Judæos נְבִיא
μαντιυτής, qui prænunciat, qui prænunciata
aut oracula majorum, Moſis & aliorum,
trahat, docet, discit, canit. Sic נְבִיאִים,
μαντιυται, generatim docentes & discentes,
qui veterum scripta sacra, oracula majo-
rum, præfagia vetusta, carmina antiqua,
traderent, explicarent, canerent. Quo-
modo frequenter in historia Saulis, Davi-
dis & Samuelis, הַנְּבִיאִים נְבִיאִים, μαν-
τιυται μαντευόμενοι, discentes, canentes vete-
rum oracula, carmina. Saul מְתַנְּבֵא, æque
ac nuncii Saulis מְתַנְּבֵאִים, μαντευόμενος,
μαντευόμενοι, canentes cum ceteris Samuelis
auditoribus carmina divina, veterum ora-
cula,

cula, in Dei laudem & operum divinorum honorem. Accinuerunt cum auditoribus Samuelis. Hæc illorum temporum doctrina & eruditio sacra. Quo sensu Jonathan in Targum ordinarie pro נְבִיאִים dedit ספרים *literatos*. Cui & מְשֻׁבָּח est, *laudare, celebrare, canere*. Cecinerunt Saulis legati, Saul ipse, cum auditoribus Samulis canentibus, carmina majorum, in Collegium eorum delatus; audivit hos, illos, differentes in Collegio, in auditorio, de Dei potentia, justitia, majestate, promissionibus. Quæ illis diebus selecta omnino gravissima, cum de discrimine Davidis, regni & salutis publicæ ageretur. Sunt in genere נְבִיאִים *vates*. Quæ latina vox *vatum* ex græca *μαντῶν* oriunda, æque ac orientalium נְבִיאִים. Estque נְבִיא, *vates*, tum qui præsagit, tum qui præsagia majorum versat, docet, discit, canit, explicat. Tum bono sensu, de veris præsagiis divinis, veris majorum oraculis; tum malo, de falsis nunciis & oraculis, veteribus aut novis. Quomodo vox נְבִיאִים *in sacris*, de bonis & legitimis nec non de falsis & fucatis dicitur propheticis,

tis, aut doctoribus, five inter Judæos, five idololatrias, ipsasque gentes. Uti vox *vatis* tam lata, ipsiusque προφήτης. *Quid Saul inter Prophetas? Quid Saul, illiteratus, inter literatos? Quid sibi vult, Saulem, literarum expertem, collegio interesse literatorum, illos audire, cum illis canere? insolens, quod aliquid portendat. Un-*
ctus primùm Saul incidit in itinere in Collegium נביאים *μαντιωτῶν, vatum, literato-*
rum, Νῆφεσ γράμματέων, & cum illis canen-
tibus cecinit. Quod, in Saule, omen ha-
bitum à Collegio magnæ rei in Saule, qui
lætus deo accineret laudes, pro fato ma-
gno, qui inciperet fieri Deo devotus, qui
alium indueret animum. Persequens
Davidem in Samuelis collegio versan-
tem, incidit in illud, Davidem in eo
apprehensurus, & ex illo ad cædem
rapturus: Sed hostili animo tantisper
presso, in hoc literatorum coetu
differentes audivit, & cum cantantibus
accinuit, vel terrore numinis à cæde re-
tractus, scopo cruento dissimulato, ut cal-
lidus erat & dissimulare doctus. Hinc il-
le Collegii stupor: Quid Saul inter נביאים
μαντιωτῶν vates? Jam portendit hæc præ-
sen-

sentia aliquid mali. *Mirum, illiteratum se miscere literatis: Quod aliquid portendat, boni vel mali.*

נִבֵּן, נִבֵּן, נִבֵּן, נִבֵּן, *μαντεύομαι, vaticinor, præsagio, præsagia repeto, verso, trado, explico, accipio, quæro; In legitimo & illegitimo argumento: Sacra doceo, disco, differendo, cantando: Pro diversitate casuum & factorum. Usitatus dein προφητεύειν, æque generali usu.*

נִבֵּן, נִבֵּן, *μάντιμα, vaticinium, oraculum, sive datum, sive acceptum, sive vetus sive novum, recitatum, explicatum, cantatum. Receptius postea προφητεία, pari amplo usu.*

נִבֵּן, נִבֵּן, *ἡ μαντιτῆς, μαντισομένη, vates femina, sive diceret, sive uxor esset vatis. Successit προφήτης.*

v. 6.

אֶל אֲדָמָה לְיָמֵי אֲדָמָה
וְאֶל אֲדָמָה לְיָמֵי אֲדָמָה
וְאֶל אֲדָמָה לְיָמֵי אֲדָמָה
וְאֶל אֲדָמָה לְיָמֵי אֲדָמָה

Αἴπυ, τὴν Βεθλεχέμ τῆς Ἰερουσαλὴμ, μηδὲν ὑπάρ-

ἐπάρχεις βεργεία ἐπὶ τοῖς γιωμολόγοις τῆς Ἰσ-
δαίας. Ἐκ σὲ γὰρ ἐκβήσεται ὁ γιωμολόγος, ὅστις
τρέψει τὸν δῆμον μὲ Ἰσραὴλ.

*Sane, tu Bethlehem Judæ, non es parva
inter reges Judæ, Ex te enim prodibit rex:
Qui pascet populum meum Israël.*

Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰσδα, ἡδαιῶς ἐλαχίστη εἰ ἐν
τοῖς ἡγεμόσιν Ἰσδα. Ἐκ σὲ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγέ-
μενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μὲ τὸν Ἰσραὴλ.

אֵל, הֵן, הֵפֶח, דְּהֵפֶח, sane, profecto,
utique, nimirum: Ἄντως, ὡσαύτως, pariter, si-
militer: ἐπίσης, pariter æque ac: πάνυ, πάντως,
omnino, prorsus: καίπερ, quamvis. אֲלֵא כֵּן
אֲלֵא כֵּן καίπερ quamvis, obwohl: אֲלֵא כֵּן
καίπερ μάλα, quamvis.

הֵן הֵפֶח, multo magis, multo minus. Αὐτὰρ,
sed. Ἄν αὐ αὐ αὐ tamen.

וְכֵן הֵן καίπερ ἐνυμόνως, quamvis verè.

כֵּן הֵן ἄντως, ἐπίσης, πώμαλα, pariter non.

וְכֵן הֵן καίπερ γέμην, quamvis etiam.

כֵּן הֵן πῶσω (μάλλον) ὅτε, quanto magis,
quando, si πῶσω (μείον), quanto minus: πη-
νίκα, ὀπηνίκα, πῶςκα, πόκα, quando? ἐπεῖκεν,
quando, quoniam, postquam.

אֲנִי, הֵן, הֵן, הֵן תִּנֶּה, tu. אֲנִי,
הֵן, הֵן, הֵן תִּנֶּה, tu.

ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *brevis, parvus, exiguus*.
 ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲉⲓⲁ, *brevis, parva, exigua*;
 Servato Syris masculini sibilo, pro more
 perenni orientis. ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ *posterior, inferior*.

ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ *brevitas, parvitas*.

ⲁⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *breviter*,
parum, paucis, modice, leviter.

ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *posterior*,
inferior sum; ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *posterior fio*. ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ in ori-
 ente ut ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ per frequenter.

ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *inferior sum*.
 2. Cor. II, 5. ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *non*
sum inferior: Paulus, ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *non in-*
feriorem esse.

ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *destituor*. 1. Cor. I, 7.
 ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *nullo desti-*
tuimini: Paulus, ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ. Aliàs idem
 verbum effertur fortius, ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ
 vos *destitutus*: Spiritu aspero vehementius
 intenso, ut fiat ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, pro orientis usu.

1. Cor. 16, 17. ⲓⲁⲓⲥⲓ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ
 ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ ⲡⲉⲃⲁⲭⲱⲥ, *quo defi-*
citis

*citis erga me, affectum, quo destitui mini
erga me: Paulus, τὸ ὑστέρημα ὑμῶν, defectum
vestrum; non, absentiam.*

מֶלֶךְ γνωμολόγος, *rex*. In græco
synonymum ἡγεμῶν, quia græci interpre-
tes ita reddiderant hebraicum מֶלֶךְ, apud
Micham. Est quidem מֶלֶךְ alicubi Φύλαρ-
χος, *dux*; sed Michæ non est מֶלֶךְ, sed,
מֶלֶךְ, quod isthic est Φυλή, *tribus*. מֶלֶךְ
הַיְּהוּדִים sunt Φυλαὶ τῆς Ἰσδαίας. Sunt autem
Φυλαί, Φύλα, *tribus, ordines, gentes, gene-
ra*: Φυλέτης, *tribulis*. Tu non es minima
inter tribules Judæ.

אֵלֶּיךָ, מֵיִן יִשְׂרָאֵל, *provenio*.

אֵלֶּיךָ, מֵיִן יִשְׂרָאֵל, *alere, pascere*. V.
Targum Græcum p. 51. seq.

אֵלֶּיךָ, מֵיִן יִשְׂרָאֵל, *populus, מֵיִן יִשְׂרָאֵל, δημοτι-
κός, popularis, plebejus. מֵיִן יִשְׂרָאֵל, δῆμος,
δημοτικός, τῆς γῆς, populus terræ, plebs, vul-
gus. מֵיִן יִשְׂרָאֵל, מֵיִן יִשְׂרָאֵל, מֵיִן יִשְׂרָאֵל, מֵיִן יִשְׂרָאֵל, מֵיִן יִשְׂרָאֵל*
: מֵיִן יִשְׂרָאֵל ἐκτελής ἐστὶ μελετήμων γνώμων μισθός, μάλ-
λον ἢ ἱερεὺς ἐκτελής δημοτικός τῆς γῆς, *Me-
lior est discipulus sapiens spurius, quàm
magnus Pontifex bonarum literarum expertus.*
מֵיִן יִשְׂרָאֵל idem ac מֵיִן יִשְׂרָאֵל, *idiōtis, idiota, in
suo genere.*

υ. 7.

וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ סֵקֶרֶת אֶת הַמָּוֶה
וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ סֵקֶרֶת אֶת הַמָּוֶה
וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ סֵקֶרֶת אֶת הַמָּוֶה

Εν τούτῳ ἡρῴδης σέκρως προσεκάλησε τὰς Μάγας,
καὶ ὑπέλαβεν ἀπ' αὐτῶν, ποίη αὖ νωμήσει σκεφ-
θεῖη αὐτοῖς ἡ αὐγή.

*Tunc Herodes clam accersivit Magos, et
subdole accepit ab illis, quoniam tempore vi-
sum esset illis lumen.*

Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τὰς Μάγας,
ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ Φαινομένου ἀσέ-
ργος.

סֵקֶרֶת, נִשְׁכַּח, סֵגֵן, סֵגֵנָה, abscondere,
operire, occultare, tegere, vertuschen.

סֵקֶרֶת, סֵקֶרֶת, סֵקֶרֶת, סֵקֶרֶת,
סֵקֶרֶת, נִשְׁכַּח נִשְׁכַּח סֵגֵנֹן, סֵגֵנֹן, oc-
cultum, absconditum, tectum, abditum.

וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ סֵקֶרֶת סֵקֶרֶת, clam,

וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ סֵקֶרֶת סֵקֶרֶת, clam accipere,
cognoscere ab altero.

וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ סֵקֶרֶת סֵקֶרֶת, discere, וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ

וְהֵרֹדֶס הַמֶּלֶךְ


 ἐπιμελόμενος, ἐπιμελησόμενος,
edoctus, assuetus, instructus.

ἐπιμέλεια, cura, studium, in-
stitutio.

v. 8.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

Καὶ διεπρέσβευσεν ἐκείνης εἰς Βηθλεὲμ, καὶ
ἐμαρτύρησεν αὐταῖς. Λιάζεσθε, ἰχνεύετε περὶ τῆς
θάλας σπυδαίως. Καὶ ὅταν εὕρητε αὐτὴν ἔλθετε,
ἐκφαίνετε μοι, ὥστε ὡσαύτως ἐγὼνὴ λιαοῦ, θρη-
σκεύων αὐτόν.

Misit illos Bethleemum, & dixit illis: Ite, inquirete de puero diligenter. Quando autem in-veneritis eum, venite, indicate mihi, ut etiam ego veniam, & adorem illum.

v. 9.

123 45 678 9 10
 11 12 13 14 15
 D 3

וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה

Εκεῖνοι δὲ ὅτε συνέλαβον ἀπὸ τοῦ γνωμολόγου,
 ἐλικάδιησαν, καὶ ἰδοὺ, ἡ αὐγὴ, ἥδε, ἤνυσεν ἐσκέ-
 ψαντο ἐπὶ τῇ ἀνατολικῇ, ἐλικάδιη καταντίον αὐτῶν.
 Ἔως ὅτε μὲν ἐλθῶσα ἐκομίωθη ὑπερθεῖν, ἤχι ἔση
 ἔτος ὁ θάλλος.

*Illi vero cum accepissent à rege, abierunt.
 Et ecce stella illa, quam viderant in oriente,
 præcedebat illos, donec venit & stetit supra
 illum locum, ubi erat puer.*

υ. 10. 11.

וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה
 וְהָיוּ כְּשֶׁנִּשְׁכַּח הַכּוֹכָב מִן הַמַּזְלָה

Ὅτε δὲ ἐσκέψαντο τὴν αὐγὴν, ἐγλήθισαν γήθει
 περιωῶ, ὅτι διαφερόντως. Καὶ ἐισηλθον εἰς τὴν
 πύξιν, καὶ ἐσκέψαντο τὸν θάλλοι, μετὰ μαρίας τῆς
 μη-

μητρὸς αὐτῆς. Τότε ἐβλήθησαν, καὶ ἔθρησκον αὐτὸν, καὶ ἀνεπτυξάντες θηματισμὸς αὐτῶν, καὶ προσάγαγον αὐτῷ καρπώματα, καταπύρρον, σμύρναν, καὶ λίβανωτόν.

Cum autem viderent stellam, gavisi sunt gaudio magno quam maxime. Quare ingressi sunt domum, videruntque puerum, cum Maria matre ejus. Tunc prociderunt, ἔθ' adorarunt illum, atque aperuerunt vasa sua, ἔθ' obtulerunt illi munera, aurum, myrrham ἔθ' thus.

v. 12.

וְכִשְׁלֹכֵם הַכּוֹכָבָה
וְהִשְׁתַּחֲוִייתוּ לַיֵּשׁוּעַ
וְהִנִּיחוּ מִנְחָתָם
וְהִשְׁתַּחֲוִייתוּ לַיֵּשׁוּעַ

καὶ ἐσκέφθη αὐτοῖς ἐπὶ τῷ γληίῳ, ὥστε μηδὲ λως ἀνακάμψαι ἐμπελαδὸν ἡρώδῃ. Ἐπὶ δὲ τρεχίᾳ ἑτέρα ἐλνάθησαν εἰς τὸ τέρμα αὐτῶν.

Et visum est illis in insomnio, ne redirent ad Herodem. Viā ergo aliā iuverunt ad locum suum.

v. 13.

וְהִנִּיחוּ מִנְחָתָם
וְהִשְׁתַּחֲוִייתוּ לַיֵּשׁוּעַ
וְהִנִּיחוּ מִנְחָתָם
וְהִשְׁתַּחֲוִייתוּ לַיֵּשׁוּעַ

ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ ܕܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ
 ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ
 ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ
 ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ
 ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ

Ὡς δὲ ἐλιδόθησαν, ἐκέφθη ὁ ἄγγελος τῷ Κυ-
 ρίῳ ἐπὶ τῷ γληνέῳ τῷ Ἰωσήφ καὶ ἐμαρτύρησεν αὐτῷ.
 Ανακομίζῃς, παρὰδεξαι τὸν θάλον, καὶ τὴν μητέρα
 αὐτῆς, καὶ ἀναχώρησον εἰς Αἴγυπτον. Καὶ ἐνθα
 μὲν γῆς ὕπαρχε, ἕως ὅτε μὲν μαρτυρήσῃμι ἐγώνη-
 σοι. Ἐτοιμος γάρ ἐστιν Ἡρώδης ἐρευνᾶν τὸν θάλον,
 ὥστε φθινύθῃ αὐτόν.

*Quando vero abierunt, visus est angelus
 domini in insomnio Josepho, qui dixit illi: Sur-
 ge, accipe puerum, & matrem ejus, &
 secede in Ægyptum. Et ibi mane, donec
 dixerō tibi. Paratus enim est Herodes quæ-
 rere puerum, ut perdat illum.*

υ. 14.

ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ
 ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ ܡܠܟܐ ܕܥܝܪܐ ܕܡܝܕܝܢ

Ἰωσήφ δὲ ἀνακομιθεὶς ἤλασε τὸν θάλον καὶ τὴν μη-
 τέρα αὐτῆς, ἐπὶ τῇ ἡλύγῃ, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον.

Jo-

Joseph vero surrexit, accepit puerum, & matrem ejus, nocte, & secessit in Ægyptum.

v. 15.

וַיִּשְׁרָץ יוֹסֵף
וַיִּקַּח אֶת הַיֶּלֶד וְאֶת
אִמּוֹ וַיֵּצֵא אֶת
יִשְׂרָאֵל מִצִּיפֹר וַיֵּלֶךְ
עִדְיָאֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף וְאִמּוֹ
עִדְיָאֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

Καὶ ὑπῆρξεν ἔνθα μὲν γῆς ἕως μὲν τῆς μεταστά-
σεως ἡρώδου. ὥστε πληθὴ καὶ οὗτος μὲν οὐ, τι ἐμαρτυρήθη
ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπὶ ταῖς μαντευταῖς τοῦ μαρτυροῦντος, δη-
λονότι, Ἀπὸ Αἰγύπτου προσεκάληται τὸ βρέφος μου.

Et mansit ibi usque ad mortem Herodis.
Ut impleretur id quod dictum est à Domino
per vatem: Nempe, Ex Ægypto vocavi
filium meum.

v. 16.

וַיֵּצֵא יוֹסֵף
וְאִמּוֹ מִצִּיפֹר וַיֵּלֶךְ
עִדְיָאֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף וְאִמּוֹ
עִדְיָאֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף וְאִמּוֹ
עִדְיָאֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּפְּצוּ אֶת־הַכּוֹכָבִים
 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ מַלְאָכָיו

Εἰς ταῦτα ἡρώδης, ὅτε ἐσκέψατο, ὅτι ἐψεύσθη ὑπὸ τῶν
 Μάγων, ἐξεθρεμάνη διὰ φερόντως. Καὶ δια-
 πρεσβέυσας καθείλε θάλας ὅλας τῆς Βηθλεέμ,
 καὶ τῶν ὅλων περὶ αὐτῆς, ἀπὸ τῆς βρέφους ἀμ-
 φοτέρων ἐνιαυτῶν καὶ κατωτέρω, κατὰ νόμῳσιν,
 ἣν πινὰ ἐξίχνευσε παρὰ τῶν Μάγων.

*Tunc Herodes, quando vidit, quod de-
 ceptus esset à Magis, excanduit valde.
 Quare misit ad interficiendum pueros omnes
 Bethlehemi, & omnium finium ejus, à nato
 duorum annorum & infra, juxta tempus,
 quod exploraverat ex Magis.*

υ. 17. 18.

וַיִּפְּצוּ אֶת־הַכּוֹכָבִים
 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ מַלְאָכָיו
 וַיִּפְּצוּ אֶת־הַכּוֹכָבִים
 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ מַלְאָכָיו
 וַיִּפְּצוּ אֶת־הַכּוֹכָבִים
 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ מַלְאָכָיו
 וַיִּפְּצוּ אֶת־הַכּוֹכָבִים
 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ מַלְאָכָיו

Ενταῦτα ἐπλήθη τὸ μὲν, ὅτι ἐμαρτυρήθη διάπτω
 Ιερεμίας μαντυτῆ, ὅστις ἐμαρτυρησεν. Κελαδὸς συν-
 ελήφθη ἐπὶ Ραμᾶ, κλαῦμα καὶ ὀλοθυγμὸς ἔξο-
 χος. Ραχὴλ κλαυθμυρίζουσα ὑπὲρ τῶν νηπίων
 αὐτῆς. Καὶ ἐδόλως ἀσπάζεταιται πείθειν, τῶν
 παλιν ὅτι ἐδόλως ἐστῶσιν ἐκεῖνα.

*Tunc impletum est id quod dictum per Jere-
 miam vatem, qui dixit : Sonus auditus in
 Rama, ploratus & ejulatus magnus. Ra-
 chel deflet filios suos, & non vult solatium
 admittere, eò quod illi non amplius existant.*

υ. 19.

וְכֵן הָיָה לְרַחֵל כְּשֶׁ
 הָיָה לָהּ בְּרָחֵל כְּשֶׁ
 הָיָה לָהּ בְּרָחֵל כְּשֶׁ
 הָיָה לָהּ בְּרָחֵל כְּשֶׁ

Ὅτε δὲ μετέωτη Ἡρώδης γνωμολόγος, ἐσκέφθη
 ἄγγελος Κυρίου ἐπὶ τῷ γληνέῳ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰ-
 γύπτῳ.

*Cum verò mortuus esset Herodes rex, ap-
 paruit angelus Domini in insomnio Josepho in
 Aegypto.*

υ. 20.

וְכֵן הָיָה לְרַחֵל כְּשֶׁ
 הָיָה לָהּ בְּרָחֵל כְּשֶׁ
 הָיָה לָהּ בְּרָחֵל כְּשֶׁ
 הָיָה לָהּ בְּרָחֵל כְּשֶׁ

וַיֹּסֶף אֲנִיכִי וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ
וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ

Καὶ ἐμαρτύρησεν αὐτῷ. Ανακομίσας, παρέδε-
ξαί τὸν θάλον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ λιάσθη-
ται εἰς τὴν χώραν Ἰσραὴλ. Μεθίστησαν γὰρ ἐκεῖνοι,
οἵτινες ἐρευνήσαν πνεῦσιν τῷ θάλῳ.

Et dixit illi : Surge, accipe puerum et
matrem ejus, et abi in terram Israël. Mor-
tui enim sunt illi, qui quaesiverunt vitam
pueri.

v. 21.

וַיֹּסֶף אֲנִיכִי וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ
וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ

Ἰωσήφ ὅν ἀνακομιθεὶς παρέδέξατο τὸν θάλον,
καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν χώραν τ
Ἰσραὴλ.

Joseph ergo surrexit, accepit puerum et
matrem ejus, et venit in terram israel.

v. 22,

וַיֹּסֶף אֲנִיכִי וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ
וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ וְהָאֵלֶּיךָ

וַיָּבֹאוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו

Ὅτε δὲ συνέλαβεν, ὅτι Ἀρχελαῖος ὑπάρχει γνω-
μολόγος ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας, ἐπιπλάξ Ἡρώδης τῶ πα-
τρὸς αὐτοῦ, ἐδειλίασεν, ὥστε λιαοθήσῃ πρὸς τὸ εἶναι
μὲν γῆς. Καὶ ἐσκεφθῇ αὐτῷ ἐπὶ τῷ γληιέῳ, ὥστε
λιαοθήσῃ εἰς τὸ πέρα τῆς Γαλιλαίας.

*Quando vero audiuit, quod Archelaus esset
rex in Judæa pro Herode patre suo, metuit
ire illuc. Visum ergo illi in insomnio, iret in
fines Galilææ.*

υ. 23.

וַיָּבֹאוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו

Καὶ ἐλθὼν παρέμεινε ἐπὶ τῇ ἀυνασσίᾳ, ἣτις πρὸς
αγορεύεται Ναζαρέτ. ὥστε πληθῇ τὸ μὲν, ὅτε
ἐμαρτυρήθῃ ἐπὶ τῷ μαντευτῇ, ὅτι Ναζωραῖος πρὸς
αγορευθήσεται.

*Venit, mansit in civitate quæ dicitur Na-
zaret. Ut impleretur id quod dictum est apud
vatem: Nempe Nazareus vocabitur.*

F

CAP.

CAP. III.

υ. 1.

ⲓⲛⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ
ⲓⲛⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ
ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ

Ἐπὶ δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦλθεν ἐμβάπτων,
καὶ ἐκήρυξεν ἐπὶ τῇ χηρέσει τῆς Ἰουδαίας.

*Illis ipsis diebus venit Johannes baptista, et
predicavit in deserto Judæ:*

υ. 2.

ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ
ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ

Καὶ ἐμαρτύρησι. Στρέφετε, παρεγείετο ἡ γνω-
μολογία τῶν πλατυσμάτων.

Et dixit: Pœnitemini, adest regnum cœlorum.

υ. 3.

ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ
ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ
ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ ⲓⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲙⲉⲣⲱⲥ

Ἐκεῖνος γὰρ ἦτορ, ὅστις ἐμαρτυρήθη διάπερ Ἡσαΐας
μαντευτῶ. Κέλαδος, ὅστις κηρύττει ἐπὶ χηρέσει. Εὐθύ-
νιστε τὴν τροχιάν κυρίῳ, καὶ ἀπαρτίζετε πλῆχας αὐτοῦ.

Ille

Ille enim hic, qui dictus per Esaiam vatem:
Sonus, qui clamat in deserto: Parate viam
Domini, & complanate semitas eius.

υ. 4.

וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים
וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים
וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים
וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים

Οὗτος δὲ Ἰωάννης, ὑπῆρχε περιστολή αὐτῆ τῆ τρί-
χος τῶν καμήλων, καὶ ζωστὴρ ἰσχύων τῆ σκύτης περὶ
τὰ ἰσχία αὐτῆ, καὶ πόλον αὐτῆ σικάμινα καὶ δεῦκος
τῆ πύρεθρον

Hic verò Johannes, erat vestis ejus (exte-
rior) ex pilo camelorum, & cingulum lumbo-
rum (caligæ) coriaceum circa lumbos ejus, &
cibus illius sycamina & mel agri (melica.)

υ. 5.

וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים
וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים
וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים
וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה אֶת־הַמַּלְאָכִים

Ἐνταῦθεν ἐξέβη ἐμπελαδὸν αὐτῆ Ἱερουσόλυμα, καὶ
ὅλη ἡ Ἰουδαία, καὶ ὅλοι πέρα, ὅτι πέριξ τῆ Ἰωρδάνου.

Tunc exiit ad illum Hierosolyma, & tota
Judæa, & totus locus qui circa Jordanem.

υ. 6.

ⲓⲛⲟⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ
ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ

Καὶ ἐνεβάφθησαν ὑπ' αὐτῶ ἐν τῷ Ἰωρδάνῃ ἑρ-
δάμηνω, ὅτε ἤυθθησαν τὰς ἀδικίας αὐτῶν.

*Et baptizati sunt ab illo in Jordane flumine,
quando confessi erant peccata sua.*

υ. 7.

ⲓⲛⲟⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ
ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ
ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ
ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ

Ὅτε δὲ ἐσκέψατο συνεχεῖς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδ-
δουκαίων, τὰς ἐλθόντας πρὸς τὸ ἐμβαφθῆναι, ἐμαρ-
τύρησεν ἐκείνοις. Θαλεῖα τῶν ἐχιδνῶν. Τίς μεν
ἐξέφανε ὑμῖν ἀποχωρεῖν ἀπὸ τῆ προεργισμῆς τῆ
ἐλθόντος :

*Quando vero vidit multos Phariseorum
& Sadduceorum, venientes, ut baptizaren-
tur, dixit illis: Progenies viperarum: Quis
monstravit vobis effugere iram, venientem.*

υ. 8. 9.

ⲓⲛⲟⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ
ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ ⲛⲓⲛⲁⲩ

וְעַתָּה יֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה

Πράττετε ἐκπαλιν τέτρα καρπὸς τῆς ἐπαξίας τῆς
 ἐπιστροφῆς. Καὶ ἐδόλως φροντίζετε, καὶ μαρτυ-
 ρεῖτε, ἐπὶ τῇ πνεύτει ὑμῶν. Ὅτι πατήρ ἐστὶ ἡμῖν Ἀ-
 βραάμ. Μαρτυρῶ γὰρ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι γινώσκει ὁ
 Μεγαλεῖος, ἐκ τηλίκων πύγων ἀνακομίζειν νήπια τῷ
 Ἀβραάμ.

Facite ergo fructus dignos poenitentia: Ne-
 que cogitate sed dicite in in animo vestro: Pa-
 ter est nobis Abraam. Dico enim ego vobis,
 quod norit Deus ex talibus saxis suscitare filios
 Abraamo.

υ. 10.

וְעַתָּה יֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה
 וְיֵצֵא מִן הַבַּיִת הַזֶּה

Ἡδὴ δὲ σκέπαρον ἐθηματίωη πρὸς τὰ ἄκρα τῶ ξύ-
 λου. ὅλον ξύλον ἐκπαλιν τέτρα, ὅτι καρπὸς διαφόρος
 ἐδόλως πράττει, ἀπκνιζεται, καὶ βάλλεται ἐπὶ τὸ πῦρ.

Jam verò securis posita est ad radicem arbo-
 ris.

ris. Omnis arbor ergo, quæ fructus bonos non facit, exscinditur & conjicitur in ignem.

υ. 11.

ἐγὼ νῦν ἐμβάπτω ὑμᾶς ἐπὶ νάμασι εἰς ἐπιστροφὴν.
 Αὐτὸς δὲ ὅστις ἐπίστροφῳ μὴ ἐλυθεῖ, ἰσχυρὸς ἐστὶ μάλλον
 ἢ ἐγὼ νῦν. Οὗτος, ὅστις ἐδόλωσεν ἐπ' αἵματι ἐγὼ νῦν
 αὐτὸν ὀλκάζειν. Αὐτὸς ἐμβάψει ὑμᾶς ἐπὶ ψυχρώσει
 τῆς ἀγιότητος καὶ ἐπὶ πυρός.

Ego mergo vos aquis ad poenitentiam; Ille
 vero, qui post me veniet, quo non sum dignus
 ego calceos ejus portare, ille inquam merget
 vos spiritu sancto & igne.

υ. 12.

Αὐτὸς, ὅστις τρέφει ἐπὶ τῷ θένει αὐτῶν, καὶ καθα-
 ρίζει τὰ αἵματά αὐτῶν, καὶ κερταὶς συνάγει εἰς τὰς
 θησαυροὺς αὐτῶν, καὶ σερφετὸν κατακαύει πυρὶ ὅτι
 ἐδόλωσεν σκευάζεσθαι.

Ille

Ille, cujus ventilabrum in manu ejus, qui mundat atria sua, triticum congregat in horrea sua, & stramen exurit igne, qui non exstinguitur.

v. 13. 14.

וְהָיָה כִּי יֵלֶךְ יֵשׁוּעַ מִגָּלִילָא עַד יַרְדֵּן
וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן בֶּן־זִכְכִּי וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן
וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן
וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן
וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן

Ἐντεῦθεν ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Γαλιλαίας πρὸς ἰωρδάνην, ἐμπελαθὸν Ἰωάννη, ὥς ἐμβάφθῃ ὑπ' αὐτοῦ. Ἐαυτὸς δὲ ἰωάννης, ἐκώλυσεν αὐτὸν, καὶ ἐμαρτύρησεν. Ἐγὼν ἀναγκάσιος, ὥς ὑπὸ σὺ ἐμβάφθῃ, καὶ τὴν ἐμπελαθὸν μὲν ἦλθες;

Tunc venit Jesus ex Galilæa ad Jordanem, ad Johannem, ut mergeretur ab illo. Sed Johannes prohibuit illum, dicens: Ego opus habeo, ut à te mergar: Et tu ad me venias?

v. 15.

וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן
וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן
וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן
וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן וְיִשְׁמַע יוֹחָנָן

Αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς ἀπήντησε καὶ ἐμαρτύρησεν αὐτῷ.

Ἐξαφες ἐνεστῶτι. Εκείνως γὰρ ὅμοιος ἡμῖν, ὥστε πλη-
ρῶσωμεν ὅλην ἀγνόηται. Ἐντεῦθεν ἐξέφη αὐτόν.

*Ille vero Jesus respondit, et dixit illi:
Mitte nunc. Sic enim decet nos, ut implea-
mus omnem decentiam. Tunc misit illum.*

υ. 16.

וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא
וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא
וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא
וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא

Ὅτε δὲ ἐνεβάφη Ἰησοῦς, μεταυτίκα ἔβλωσκε ἀπὸ
ναμάτων. Καὶ ὀνεπτυχθῆ αὐτῷ τὸ πλατύωμα,
καὶ ἐσκέψατο ψύχρως τὰ Μεγαλεία, τὴν καταβά-
σαν καθὼς ὁιωνόν, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτόν.

*Quando vero mersus Jesus, statim ascendit
ex aqua; et apertum illi caelum, et vidit
spiritum Dei, descendentem instar columbae,
et venit super eum.*

υ. 17.

וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא
וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא
וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא
וְכַתְּבָהּ בְּכִתְּבֵי הַיָּדָא

Καὶ ἦν, κέλαδος ἀπὸ τῆ πλατύσματος, ὅστις ἐμαρ-
τύρησεν. Οὗτός ἐστι βρέφος μετ' ἀγαπητὸν, ἐφ' ᾧ δεῖ εὐα-
ρεσθῆναι.

*Et ecce, sonus è caelo, qui dixit: Hic est
filius meus dilectus, in quo acquiesco.*

MA-

MAGI IN SYRIA.

DE CHARACTERE MAGORUM חַרְטוּם,
APUD MOSEN ET DANIELEM,
IN ÆGYPTO ET CHALDÆA.

M Iffis aliorum conjecturis, חַרְטוּם est
ex græco γραμματεὺς, ἱερογραμμα-
τεὺς, *literatus, doctor, literarum*
aut monumentorum conscius.

Gen. 41, 4. חַרְטוּמִּים אֵלֶּיךָ וְאֶמְרָא עִמָּרְטוּרָא
πρὸς τοὺς ἱερογραμματεῖς, *dicebam ad magos*
illos, literatos, doctores.

Gen. 41, 8. חַרְטוּמֵּי מִצְרַיִם ἱερογραμματεῖς,
magi Ægypti, sacrarum literarum periti.

Exod. 9, 11. חַרְטוּמֵּי מִצְרַיִם οἱ ἱερογραμματεῖς,
non poterat magi illi,
ægyptiaci doctores.

Dan. 1, 20. Daniel plus sciebat decu-
plo, quàm omnes חַרְטוּמֵּי מִצְרַיִם ἱερογραμματεῖς,
magi, chaldæorum doctores.

חַרְטוּם *rostrum, riñus.*

Plane aliud est חַרְטוּם, ῥυγχωλὸν, ῥυγχὸς
rostrum, riñus, Schnautze / Rüssel / de
avibus, quadrupedibus, etiam homine.
Alio sono dicitur חַרְטוּם מִצְרַיִם ῥυγχωλὸν, ῥυγχος,
rostrum, Rüssel / ῥυγχίον, rostellum. Aliàs

ὀρυχὴ, *rostrum suis*, quo terram fodit. Uti hebræis נְחִירִים sunt ῥύχαια, ῥύχη, *nares, rostrum*.

נָחַר vero est ῥύχος, *ronchus*, à ῥέγχω, *ronchizo*, *schmarchen*. Nihil horum à נָקַר αὐτὸν, *pungo*, κέντρον, *aculeus*. Arabum حُورْتَم, *chortom*, *nasus*, aut *anterior ejus pars*, ut elephantis *proboscis*, est idem Græcum ῥυγχαῖον, *rostratum, rostrum*.

חֶרֶט *stylus*.

Neque חֶרֶט faciat ad originem vocis חֶרֶטוֹם. Est חֶרֶט græcum ἐγκεντρῖς, *stylus, graphium, Sticfel / Griffel* / idem ac γραφίδιον.

Es. 8, 1. כָּתוּב בְּגִלְיוֹן זָרוּל בְּחֶרֶט κατὰ γραφὴ ἐπὶ κεφαλίδι δολίχῃ ἐγκεντρίδι *inscribe volumini magno, stylo, ferreo aut ligneo, ut cereis tabulis inscribi moris*. Ἐγκεντρόω, ἐγκεντρίω, *aculeum, stylum infigo*. Kimchi: הוּא הָיָה עִם סוֹפְרִים *ἐστὶ σῦλος συγγραφοῦντων*, *Est stylus scribingentium*.

חֶרֶט *cælum, tornus*.

Aliorum pertinet חֶרֶט τερνευλικόν, *cælum, tornus*, quo sculpiri, cælatur, tornatur: Idem ac χαρακτήριον, χάρακλον, γλυπτήριον, *instrumentum sculptorium*. Exod.

Exod. 32, 4. וַיִּצַר אֹתוֹ בַּחֶרֶט *ἐργασατο αὐτὸ τοξευτικῶ* *formabat*, *formari sinebat*, *illud idolum ligneum inaurandum, torno, ex trunco*, Aron ließ das Bild drehen / schnitzen.

Quomodo & Aracibus *حَرَطَ charat* est *κατέγαινον, τοξεύειν, τοξεύειν, decorticare, dolare, tornare. حَرَّاطٌ charrat* *τοξευτής, τοριευτής, tornio, sculptor, cælator, حَرَّاطٌ Chara-* *τα, τοξευλική, tornandi, cælandi, sculpen-* *di ars. اَخْرَيطَ echrit, tornatus, τορευ-* *τός, decorticatus.* Unde Coben de Lara in *Cether Cebünna*: *חַרֵּט ברע' טורנבט* *vox Cherth Arabice dicitur τοξευλικόν, instrumen-* *tum sculptorium.* Redditque per *τόξευον, tor-* *num.* מענינו לפי מה שאדמה ויצר אותו בהרט *והוא כלי האמן הנקרא בל' טורנום וכן בל' :* *Ex significatione τοξευλικῶν, ut* *opinor, est illud Exod. 32, 4. Formavit il-* *lud torno.* *Quod est instrumentum mecha-* *nicum: Latine, græce, ὁ vernacule, τόξ-* *υος, tornus, torno.*

חַרִּיט *crumena, locus.*

Aliò quoque spectat חַרִּיט *χωρημαδον, crumena, locus, receptaculum, alicujus capax, à χωρέω, capio, uti ex χωρημα evalit crumena.*

Quomodo & Arabibus est خُرَيْطَة *charita, χωρημαδον, locus, ex corio alia vere. Aliàs κύρτη, κυρτηδον, est qualus, qualifillus, fiscella, à κύρτω, curvo, à figura, corbis, Korff.*

2. Reg. 5, 23. Naaman dedit Gehasi pecuniam בשני חַרִּיטִּים *in duobus χωρημαδον loculis.* Et Kimchi in Lexico, ubi reddit כִּים *loculum, confert cum Arabico laudato: כן נקרא הכים בערבי כר"טא והחית בערבי: כף בעברי במקומות רבים:*

Loculus etiam dicitur Arabice Caritha, literis ח ט כ passim permutatis.

חַרִּיט *cultellus.*

Aliud iterum חַרִּיט *χαρτείδον, pugio parvus, culter.*

Eesai. 3, 77. Tollet Deus à feminis חַרִּיטִּים *χαρτείδον, pugiones parvos, cultellos, Messer aestect. Nisi quis malit & in his χωνειμαδον, loculos, cum aliis & judæis, Taschen/ Ficken.*

חַרִּיט,

חַרַּט, חַתְחַרַּט, *pœnitere*. Aliud omnino
 חַרַּט, חַתְחַרַּט *παρκαένειναι, κεντρύναι, pun-*
gi, torqueri; Pœnitere, dolere. Pœnitere
est proprie ποναίνεσθαι, pungi, puniri, tor-
queri, Pein haben/ thm lassen leyd seyn/
dolere. Hoc me ποναίνει, pœnitet, pungit,
affligit. Uti σωφρονίζουσαι fecit resipisco, ad
sanam mentem redeo, ita inde reuen/ be-
reuen. Aliàs ἐκτρέπω, declino, à primo
gressu & sententiâ, muto; ἐκτρέπομαι, mu-
tor. Quomodo Cohen de Lara verbum
 חַרַּט *pœnitendi explicuit: ענין נחום ושוב*
 נחום *Significat נחום אחר מהדבר שאמרו עשה:*
μετάγνωση, sententiæ mutationem, à dicto vel
facto. Rem potius spectavit, quam vim
vocis. Proprie & proxime חַרַּט est πα-
ρκαένειναι, κεντρύναι, compungi, pœnitere,
dolere: Sed נחם est μετάγνώσκειν, animum
mutare, resipiscere: Cui posteriori respon-
det μετανοειν, σωφρονίζεσθαι.

חַרַּטָּה *pœnitentia.*

Est חַרַּטָּה *παρκαένεισις, compunctio, pœ-*
nitentia, animi dolor. Uti πονασις fecit
pœnitentiam. Aliàs ἐκτρέπη est mutatio
sententiæ. Usitate נחם est μετάγνωση, sen-
tentiæ mutatio. Aliàs σωφρονισμα est resi-
piscen-

piscentia. Actus diversi, conjuncti tamen, *pœnitere* seu dolere, & *resipiscere* seu animum mutare, ποινάζεσθαι καὶ σωφρονίζεσθαι: Uti חָרַט & נָחַם παρκαλεντοῦσθαι & μεταγινώσκειν. *Resipiscere* & *dolere* fecerunt *Reu* und *Ierd*.

Tanti est *affinitas* *vocum* in *significatione* *diversissima*, propter *origines* *vocum* *distin-*
ctas. Neque adeo quidquam omnium facit ad חָרַטוֹם, præter γεγραμμένους, ἰεργεγραμμένους.

Demonstratio

Magos, qui ex Oriente Hierosolymam venerunt, Matth. 2, 1. fuisse *Judaos*.

REmotæ antiquitatis argumentum, *Magorum res*, magiam videatur postulare, ad illius explicationem, tam remota, tamque ampla & diffusa. Ex Persia *vocem* μάγος cum autoribus, repetunt veteres Græci, quandam in ea peregrinitatem animadvertentes. Plato, Xenophon, Herodotus, alii, μάγοις, Magis, in Persia primam ac propriam *Jedem* tribuere, *appellationisque* *originem*. Quo de dubitandi non est locus, in tanta autorum veterum luce. Genuina quoque & *nativa* *signi-*

significatione illis est *Magus*, qui res divinas
 & humanas investigat & tradit. Quare
 aliis μάγος idem ac usitatio Græcis no-
 mine σοφός, φιλόσοφος, θεόλογος, qui res na-
 turæ & doctrinam de rebus divinis cognitas
 habet, & de illis differere potest. Μαγεία
 etiam *Magia* ipsa rerum humanarum ac di-
 vinarum peritia, & de illis dicendi facultas.
 Quæ propria communi omnium consensu
 vocum vis, magnæ & singularis doctrinæ
 est character, eruditionis & scientiæ va-
 riæ insigne. Quo pacto μάγος, *Magus*,
 proprie est vir eruditus, dicendi & judican-
 di peritus: Et μαγεία, *magia*, varia eruditio,
 eruditeque dicendi scientia.

Persis adeo relinquetur primus vocum
 harundem usus de scientia & doctrina varia.
 Qua ratione laudi ducitur μαγεία, *magia*,
 & Magum esse, encomium fuit illustre &
 honorificum. Donec in abusum trahere-
 tur. Quo de inferius. Usus ergo vocum
 primus Persis dabitur; Veruntamen origo
 vocum harundem non in Persia, sed in Græ-
 cia quærenda & invenienda. Persæ nam-
 que Asiæ minori, Cappadociæ & Ponto
 cum Medis viciniore, cum Asiaticis illis,
 Cappadocibus ceterisque, Græcè loquen-
 tibus,

tibus, Cræcorum colonis, Græci sermonis apparatus ingentem indepti. Quamobrem Philologi & historici *magnam Persicæ linguae partem cum Græca conspirare* deprehenderunt.

Quæ via est, quare intrepide tam magni viri asserant, cognatam Teutonicæ esse Persicam, non quod Teutones in persiam commeaverint, cum quibus dialectus illuc devenerit, sed quod *permagna affinitas sit Teutonicæ & græcæ linguae, magnaue cognatio Græcæ & Persicæ, adeoque & Persicæ ac Teutonicæ, medio nationis Græcæ.* Herodotus propria quoque Regum Persarum nomina, quæ videri poterant longissime à Græco usu distare, Xerxis, Darii, Artaxerxis, *Græca esse ingenue professus est, lib. 6. f. 471.* Δαρείος, idem ac Δερίος, *Martius*; Ξέρξης idem ac ἐξέρξης cōercitor Ἀεροξέρξης, item ac αἰετός ἐξέρξης, *magnus aut maximus cōercitor.* Quanquam vero Herodotus in recensione ordinem nonnihil mutet, hoc nihil ad rem facit: satis hanc illius sententiam esse apertam, & propria etiam ipsorummet regum Persarum nomina prima sua origine esse græca, quod in ceteris omnibus facile demonstratu. Quæ cognatio Græci & Persici oris
orta

orta ex vicinitate Asiae minoris à Græcis habitatae, cum Media ac Perside. Postquam autem *Persæ Græca* suo sono prolata, ut consuetudo & frequens usus populi ferret, literis syllabisve contracta, *sibi vindicant*, novæ dialecti indole, ex *Persia Græci iterum*, ob vicinitatem Asiae minoris, ubi Græcæ genius, cum Medis ac Persis, *Græca sono Persico* in nonnullis receperunt. Exempli numero, ἀκινάκης *acinales*, originis primæ græcum est, ab ἄκη, *acies*, *mucro*, *cusps*; Persæ & Scythæ in suum usum vertentes ensem *ab acie* ἀκινάκην, quasi ἄκην ἄκην dixere; A Persis *Græci iterum*, sed sono jam Persico admi-ferunt, ut ἀκινάκην pronunciarent. Sicut Galli & Itali multa quondam à Germanis accepta, ad Germanos iterum peregrino & corrupto modulo ablegarunt. Quod multis demonstratum alibi.

Par ratio vocum μάγος & μαγεία. Persæ has voces origine græcas fecêre suas: Suas dein iterum suo sive Persico corruptove sono reddidere Græcis. Μαγεία, cognitio rerum & de illis differendi facultas, origine suâ primâ vox græca, γερμαία, *literarum peritia*, *enarratio*, *recensio*,

sio, explicatio, dissertatio, ἀ γερμαματεύω scribo, in literas refero, literas tracto, enarro, commemoro, recenseo, explico, dissero. Γερμαματεύειν & φιλοσοφῆιν, bonas literas tractare, & sapientiæ studere, Græcis scriptoribus ut eadem ita sæpe conjuncta. Μάγος, literarum divinarum humanarumque peritus, easque docendi aut de illis differendi facultate imbutus, est γερμαματεύς, literatus, interpret præcipue sacrorum, juris sacri peritus, res ad cultum deorum pertinentes interpretari ac declarare doctus. Hic μάγος, magus, proxime & integre, Persis & Græcis. Primus adeo & præcipuus vocum nervus est, de rebus magnis & nobilibus scribendi & differendi facultas, sive, literatura. Ita Persis & Græcis μάγοι, sincero ac nobili usu, viri eruditi, literarum humanarum & divinarum conscii, dicere de illis ac differere, & quæ ad vitam faciant suadere docti. Sic μάγοι iidem qui γερμαματεύς, literati, dicere, recensere, sermocinari, scribere, interpretari periti. Quæ literaturæ, variæ doctrinæ cognitio, divinæ & humanæ rei peritia, dicendique facultas, hos viros non solum ad dignitatis civilis, sed & regię culmen evexit. Quod

Quod ex historia Orientis liquet. *Græcæ* igitur *voces* sunt *primariâ suâ origine*, usu *Persicæ*, ut *centenæ*, *millenæ* aliæ.

Quod autem ingenium humanum artes & scientias, ipsamque dicendi peritiam facile detorqueat in *abusum*, vel *ex imperitia*, vel *fuco* & *fallendi studio*, hinc omnes illi qui *occultas venditarent artes*, naturales aliasve, qui illas *jaçtarent*, populoque *imperito* *imponerent*, *μάγοι*, i. *litteratores*, *γραμματεῖς* dicti. Et *μαγεία*, quamlibet *notare* cœpit *artem occultam*, quam quis *venditaret*, in quocunque foro vel rerum argumento, si-
ve *revera* se ita haberet, si-
ve *fucus* esset, populo *verbis & literis* factus.

Ita *μάγος* tandem audiit *præstigiator*: Imo *φαρμακός*, novo *abuso*, & *veneficus*. *Μαγικός*, *præstigiatorius*, *veneficus*: & *φαρμακεύς*, *φαρμακευτής*; *μαγεύω*, *magicas artes calleo*, *iisve utor*, *φαρμακεύω* *veneno inficio*: *μάγευμα*, *ars magica*, *insidiæ magicæ*, & *φαρμακεία* & *φαρμακεία* *veneficium*. Quemadmodum multæ voces rerum *abuso* in *malum* tandem *tractæ* *usum*, apud omnes gentes. *Μαγεία*, *magia*, ut *veram* *notat sapientiam*, ut & *præstigias*, *primi-*
tus

tus à γραμματεία, à literis & verbis, dissertatione, dicendique scientia aut prætextu, originem traxerunt. Μαγεία vero ut notat veneficium, ortum est ex cognato φαρμακεία. Veri sapientes literis & verbis usi, & impostores incantatoresque, literis, characteribus, verbis & oratione ut venefici medicamentis, abusi. Idem sonus vocum, tergeminæ significationis, originis diversæ. Μάγος, *magus*, *literator* γραμματέως, qui literis & artibus recte utatur: Μάγος *magus*, *prestigiator*, γραμμῶν, qui literis & scientiis male utatur: Μάγος, *magus*, *veneficus* φαρμακεύς, qui medicamentis abutitur ad veneficia.

Jure proinde meritoque mittuntur tricæ aliorum, qui ad μάσσω *subigo*, vel ad μέγας *magnus*, vel aliò referunt, nescii quo se vertant. Manet vox μάγος ex primo suo fundo græca. Sicuti מַגִּישׁ inter Ægyptios & Babylonios celebre *literatorum* nomen, quod aliàs *magum* reddunt, est idem græcum. Herodoto teste, plenius apud Babylonios & Ægyptios pronunciatum, γραμματέως, vel εγγραμματεὺς, *eruditus*, *literatorus*. Quemadmodum apud Judæos iidem, in Palæstina audiverunt סְפָרִים, in
novo

novo Græco testamento manifeste reddi-
ti γεγραμμένοι literati, ספר, γεγραμμένος lite-
ratus, literator.

Tales jam viri, μάγοι illi, s. *literati*, qui
ex Oriente venerunt in Judæam, quæsitum
Messiam, Syris מוֹדֵי. Quod i-
psum Græcum est μάγος. Syri vocibus græ-
cis usuri pro suis, terminationem græcam
os frequenter retinuerunt, ita ut pluralem
numerum formaturi, terminationem os
simul servarent. Sic ὄχλος *turba*, Syris
& Judæis סִבְלָה, in plurali iisdem est
סִבְלָה סִבְלָה ὄχλοι *turbæ*: סִבְלָה נְמוֹס, *lex*, in
plurali נְמוֹסִים *leges*, νόμοι. Similiter

מוֹדֵי, μάγος, in plurali מוֹדֵי
μάγοι, *magi*. Tales *literati viri*, qui ex O-
riente Hierosolymam venerunt, indaga-
tum Messiam & adoratum.

Ex Oriente dum venisse dicuntur, pro-
pria vocum vi curate servata; non Arabes
illi, ex præcipuorum etiam interpretum
sententia, qui ad meridiem magis deflece-
rent, in Arabia felice, sed vel, ut memo-
rant alii, Persæ, vel propiores, respectu Ju-
dææ, ex Orientali aliqua regione, pro Judæo-

rum stylo, Syria praesertim. Agnovere-
que patrum jam olim non postremi, &
recentiorum Philologorum praecipui, in
quibus & Bochartus, non Arabes hos
fuisse legatos, ad meridiem, sed vel Persas
vel vicinos. In quibus Chrysostomus.
Quocum facit Casaubonus, Exerc. 2. ad
Annal. Baronii: Magos Arabum, inquit,
quod meminerim, nullus scriptor graecus, nul-
lus latinus commemorat. Quare Chrysosto-
mo potius assentior, qui sine ulla dubitatione
Matthaei verba interpretatur de Magis Per-
sarum, quam Justino, Epiphonio &c. Poti-
or Syria, sub qua antiqua Aramæa, quor-
um decem tribus abierant. Magi ergo,
in historia Evangelica, cum non fuerint ad
meridiem Arabes, ex Arabia felice, ex
Syria potius, multo minus fuere reges.
Quamquam enim nonnunquam Magi apud
Persas reges evaderent, non omnes tamen
Magi apud illos reges extitere. Nec mu-
nera, aurum, thus, myrrha, reges ar-
guunt, sed munificos. In Oriente, in vi-
cina Syria praesertim, si quaerantur viri
illi literati, qui Hierosolymam venerunt, non
externi aut ethnici generis fuisse, sed san-
guinis Judaici legatos, ex omnibus reigestæ
circumstantiis abunde apparebit. (1)

(1) *Ne vestigium quidem in historia Evangelica, illos gentiles dici. Quod oportuisset, si res tam insolens evenisset, gentilium legatos venire in Judæam, sine plane insolito, Judæorum regem exploratum recens editum. Affirmare igitur, gentiles hos fuisse, fundamento caret in ipso historie contextu, ubi nec hilum de gentilibus, nulla gentilium facta mentione.*

(2) *Nullum, nec minimum indicium in Evangelica historia aut toto contextu, gentiles in Oriente, fuisse, quocunque demum modo, à Deo excitatos, monitos, compulso ad coeptum tam insuetum Judæam petendi, & Messiam, Judæorum quidem regem, salutandi. Neque præteriiisset Evangelista prodigium illud, gentiles à Deo ad hanc rem excitatos, commemorare, ac Dei consilium vel verbo tangere. Hos legatos sub reditum in patriam fuisse somno monitos, ne redirent ad Herodem, fertur, nec gentiles vocantur, nec additur, quod ante iter simili modo fuerint suscitati. Quod monere non neglexisset Evangelista. Signum stellæ in Oriente visum, non arguit gentiles, genusque ethnicum, cum in Oriente ingens etiam*

Judeorum existeret numerus. Neque ulla via monstrata per Evangelistam, quomodo gentiles in illa stella aliquid divini agnovissent, quomodo isthoc signo moniti fuerint ad iter suscipiendum in *Judeam*, quomodo edocti, ut *Judeorum regem* observarent recens natum, quomodo instructi ut illum adoratum irent. Nihil horum omnium in textu. Fuisset autem stupendum negotium, quod Evangelista omnino commemorasset.

(3) *Neque ulla tunc ratio*, quare gentiles *Messiam*, si vel natum cognovissent, *quererent*. Tantum enim aberat, constaret ullis hominibus, ne ipsis quidem adhuc *Judæis*, gentilibus olim locum in regno *Messiae* futurum. Gentiles proinde tunc adhuc prorsus ignorarunt, gentilium consortium aut *jus* in regnum Christi spirituale. Siquidem spirituale fore regnum vix ulli tunc perspectum, quod omnes externum credidere. Non potuissent ergo gentiles illi, spiritualis regni *Messiae* consortium nosse, nisi ex peculiari aliqua revelatione: De qua nihil in historia Evangelistæ.

(4) *Nec Iudæi Hierosolymis* hos gentiles admisissent, *Messiam* quærentes sibi *vindican-*

cantes. Quippe quod Iudæi *commercium* non solum *cum gentilibus* omnimodo fugerent, sed & *partem in regno Messiae gentibus concederent nullam.* Quemadmodum Christo Iudæi nullam majus probrum ob-
 jicere crediti quam quod videretur ire ad gentes. Neque discipuli *gentibus* partem in regno Christi unquam concessere, donec Petrus in Actis prodigio moneretur, & Paulus singulariter hoc fine divinitus ablegaretur. Neque difficilior quæstio in concilio Hierosolymitano, quam *de gentibus ad regnum Christi admittendis.* Quod ipsi primum Apostoli in eodem Concilio pernegarunt, donec à Paulo ipso felici eventu edocti aliter sentire cœperunt & ægrè quidem. Synedrium ergo Hierosolymitanum hoc gentium negotium risisset, & à Messia alienos pronunciaffet, pro suo radicato in gentes odio.

(5) In oratione horum, five ex Perside, five Syriæ vicinia, legatorum diserte affirmatur quod quærant natum *Judeorum regem;* Non *nostrum,* inquiunt, cujus regnum etiam ad *nos* pertineat, *gentes.* Quæ sat aperta confessio generis nequaquam ethnici.

(6) Verendum quoque *gentilibus* fuisset, ne à Judæis non solum indigne exciperentur, sed multo magis per insidias tollerentur, quos suspectos haberent, qui non Judæorum regem salutatum & veneratum sed interfectum & enectum venissent. Quandoquidem pervulgata percrebuerat fama, Messiam liberaturum Judæos è manu gentium, & hos deleturum.

Judæos vero fuisse, *legatos exulum*, sive in Perside, sive Babylonia, sive in *vicinia*, potius Syria, abunde liquere poterit:

(1) *Ex negotio Judaico.* De Messia agere, hunc natum observare, de nato gaudere, illum quærere, exosculari, venerari, unice erat *Judæorum*: Præcipue ex sua fiducia & spe. Solis sibi vindicare Messiam & regnum ejus.

(2) *Ex sede exulum Judæorum* in terris illis Orientalibus, sive circa Persiam & Babyloniā, sive in Syria, quorsum ante tot secula per Salmanassarem & Nebucadnezarem erant ducti, in quibus terris plerique manserant, quando sub Cyro aliqui in patriam reversi, ubi sedes firmas dudum fixerant.

(3) Ex

(3) *Ex flore studiorum & Academiarum Judaicarum in illis exteris terris, sicut in Babylonia Academiae tunc celeberrimae, Pumbeditana & Naardensis, in urbibus ad Euphratem, in finibus Babyloniae. Unde apta & facilis ablegatio ad Judaeos in Judaeam. Similiter ex Syria viciniore.*

(4) *Ex desiderio totius gentis Judaicae exulis, redeundi aliquando sub Messia in patriam, ad pristinam libertatem pertingendi, & florem pristinum recuperandi. Quam cupidine atque expectatione commoti ad legationem in patriam.*

(5) *Ex summa Judaicae gentis sub Herodibus calamitate, quae omnes ubique Judaeos ad vota impensa compelleret, Messiam videndi, & ab illo libertatem à manu Herodis & similium dominorum & tyrannorum expectandi. Ut adeo Hierosolymam exules illi Judaei pergerent, de Messia nato fratribus gratulaturi, sibi quoque ab eo fortunam & salutem promissuri.*

(6) *Ex Synedrii & Judaeorum Hierosolymitanorum affectione & benevolentia erga hos legatos suorum fratrum in exilio, ipsosque fratres. Quod commune inter Judaeos gaudium palam indicatur urbis commotione.*

quæ congratulationes, convivia, in Synagogis sermocinationes, cum hospitibus convivis familiaria publica privataque colloquia, comprehendit.

(7) *Ex memoria & autoritate promissionum* apud veteres Prophetas, qui polliciti redintegrationem totius gentis *Judaicæ* in patria & *exulum* sub Messia uno capite. Quod Judæi tunc de externo rerum statu adhuc intellexere. Quæ expectatio ab exilio illos in Judæam pellexit.

(8) *Ex stella aut lumine* in nativitate Christi in Judæa nocte magno splendore viso; *cujus omen*, biennio illo, à nativitate Christi usque ad hanc legationem, per tot nuncios ex Judæa, in Babyloniam, ad Judaicas in Babylonia Synagogas & Academias, vel & in propinquiorem Syriam cognovisse poterant, & reapse omnino cognoverant.

(9) *Ex aperta confessione legatorum*, qui dicerent, se *Judæorum, totiusve Judaicæ gentis*, in exilio etiam hærentis, regem ac salvatorem quærere.

(10) *Ex immani terrore Herodis*, Judæorum hostis, ex legatorum horum adventu, pro Messia novoque suo rege excipiendo.

Qui,

Qui, si gentes venissent, illorum studium in Judæorum regem risisset. Sed *ex legatione Judaica ab exilio ad Messiam* in Judæa excipiendum, metuenda erant consilia Judæorum communia ad Herodem è medio tollendum. Hos ergo habuit suspectos.

(11) *Ex insidiis Herodis* quas his legatis strueret: Qui gentiles aliquos facile dimisisset. Verum Judæos, novum regnum communi manu molientes, ferre haud sustinebat. Hinc illud odium.

(12) *Ex divinis monitis ac nutibus*, quibus hi legati tam singulariter gubernati, tum lumine novo, tum insomniis. Quælia gentilibus quibusdam non eventura, in negotio mere Judaico, in quo gentes plane ferre non poterant Judæi. Neque Josephi, Mariæ & horum legatorum tanta familiaritas, pro Judæorum doctrina ac religiositate, unquam fuisset tolerata, nisi *fratres fuissent Judaici sanguinis*. Sic universa historiæ & factorum series luculenter docere potest, *non gentiles illos, sed Judaici generis legatos* fuisse, qui ex Oriente, sive ex Persia & Babylonia, sive *ex vicina Sy-*

ria Hierosolymam venerunt, Messiam quæsitum & adoratum.

RATIONES SINGVLARES,

Magos illos Matth. 2, 1. *non gentiles fuisse, sed Judæos.*

(1) Quod si gentiles, in prima jam Christi nativitate, tam solenniter, tam spectabili & publica legatione, certe non privati aliqui viri, sed à magno corpore vel regno nomine publico ablegati, quin ipsimet ut ajunt, tres reges, cum suis comitibus, in Judæam, in metropolin, Hierosolymam venissent, Messiam quæsitum, & pro suo quoque Messia agnitum, eumque postea inventum *pro gentium quoque Messia & servatore* agnovissent, ipso facto primi Christiani, Messia regni consortes: *Non potuisset conversio gentium ad Messia regnum, inter Judæos non minus ac dein discipulos Christi latere, & pro tam insolito & incongruo, & pene impossibili negotio haberi.* Siquidem ille gentium adventus ad Messiam amplectendum tam fuit sollemnis, tam manifestus & celebris, tam pervulgatus, inclytus & admirabilis, ut
non

non solum per totam urbem Hierosolymorum, sed & per totam curiam regis Judæorum Herodis percrebesceret, totique Judæorum nationi innotesceret. Tam inquam præclarus & venerabilis, ut propter illum consilia regis Herodis, & Synedrii publici congressus agitantur, legatique illi, vel reges ipsi, ad iter Bethlehemum per Judæorum antistites ablegarentur. Atque ita hoc tam solenne, celebre, & vere stupendum negotium, gentium ad Mesia regnum aggregatarum sive conversionis, non fuisset ab illo tempore adeo ignotum, adeo invisum & exosum, adeo execrabile Judæis, adeo etiam molestum & peregrinum atque intolerabile ipsis Christi discipulis & primis Apostolis. Accepissent ab illo tempore omnes rem tantam, tam illustre gentium primumque fere in nativitate Christi præclarum & admirabile factus, illum pro Mesia agnoscendi, & nomine totius gentis aut regni vel regnorum, unde venissent, amplectendi & exosculandi. Nullo modo potuisset latere omnes & singulos hæc gentium tam solennis devotio, major profecto, quam Judæorum Hierosolymitanorum. At vero tantum
abest

abest vel minimum illius historiae vestigium
 & rei gestae cognitum fuisse Judæis & Christi
 discipulis, ut potius contrarium semper de
 gentibus senserint. Non potuisset non omnes
 illius legationis ethnicæ illustris historia
 convincere, vel ad minimum animum su-
 spensum reddere, qui vel coniecissent, si
 non admisissent, gentes iri aliquando con-
 versum, vel debere aut posse ad Mes-
 siam agnoscendum converti. At vero,
 nihil horum in animis Judæorum vel disci-
 pulorum, quibus conversio gentium ad Mes-
 siæ regnum, res odiosissima ac impossibilis
 habita. Lapidibus fuissent & stipites, qui
 tam illustri casu nullo modo fuissent moti,
 ejus penitus immemores.

(2) Nec apud Evangelistas, nec Apostolos
 ulla unquam facta mentio tam egregii conver-
 sionis gentium exempli, in prima Christi na-
 tivitate. Neque intermisisset Petrus, in
 Concilio Hierosolymitano, ubi de genti-
 um conversione admittenda sententiam
 suam explicuit, illius maxime illustris pri-
 mæ conversionis facere mentionem, pro
 asserendo & demonstrando gentium jure.
 Atqui historiam Cornelii quidem con-
 versi magno studio magnoque affectu al-
 lega-

legavit, pro adstruenda gentilium conversione toleranda, primam autem multo digniorem multoque clariorem gentium ad Messiae regnum, in prima statim nativitate associationem silentio prorsus tegit. Non siluisset autem, quin præ ceteris, præ Cornelii casu, præ privati unius atque alterius conversi exemplo commendasset, Dei-que jam veterem in hac re providentiam & voluntatem, ut & effectum indubitatum testatus fuisset. Similiter & Paulus, conversionis gentium præses & tanti negotii antistes divinitus electus & constitutus, in tam difficili controversia, & inter Judæos omnes tædiosissimo argumento, partim in Concilio illo Hierosolymitano, partim in suis epistolis, vel verbo illius unquam fecisset mentionem, pro demonstranda aut illustranda Dei sententia de gentium conversione. At vero, neque in solennissimo illo Hierosolymitano omnium Apostolorum congressu, neque in illis etiam epistolis, in quibus ex instituto contra Judæos adstruit gentium conversionem Deo gratam & possibilem & justam, vel verbulo tam illustre inter Judæos primumque irrefragabile exemplum attigit. Altum & hoc

hoc silentium satis abundeque testatur, illud *legatorum primorum solenne negotium, non fuisse gentilium, sed exulum judæorum.*

(3) Si legati illi, vel ut proditur, tres reges, fuissent gentiles, Messiam agnovissent illi profecto cum suis autoribus, à quibus ablegati; vel & cum toto regno, à quo missi, aut cujus vel quorum reges existerent, Judaicæ omnino religioni se associassent, *profelyti* facti. Neque enim tunc temporis aliud agnitum Messiae regnum, quam sub forma religionis Judaicæ. Hanc ergo religionem Judaicam profecto fuissent amplexi, adeoque ad minimum *circumcisi*. Quæ omnino vera fuisset aggregatio. Ast, nihil tale vel ab ipsis Judæis proditum, qui tam admirabilem ad se aggregationem gentium non præterissent. Neque dein si vel Judæi ex malitia oppresissent, Patres dissimulassent, qui omnibus ex historia argumentis usi pro gentilibus convertendis. Sicuti enim Patres, inter gentes nati, ex illis facti Christiani, omnibus usi argumentis, pro gentibus suis fratribus similiter convertendis, ita & hoc vel ex errore, quod Arabes fuisse crederent, ex alicujus dicti prophetici conjectura,

Etura, sive ex pio consilio, gentium negotium, in nativitate Christi proditum, commendarunt. Ast dum ipsum factum magorum illorum, velut gentilium, laudarent, quod præcipuum fuisset, non attigerunt, nempe secutam aggregationem vel conversionem illorum in patria populorum unde Magi venerant. Qualem eventum nullibi allegasse deprehensi, nulla historiae aut effectus probabilitate muniti. Quæ proinde secuta post legatos vel ipsos reges in patriam reversos, inter gentes illas, unde profecti, mutatio, quando tum apud Judæos, tum apud Patres ignota penitus, nullam fuisse liquet.

(4) Quod si legati illi, vel ipsi reges, Messia agnito, in patriam reduces, suam devotionem, suam in illum fidem, vel in senatu, vel alibi pro justa legationis expeditione, recensuissent, ad minimum gentium illarum animi, sive in Arabia, unde venisse dicuntur, sive in vicinia, semina illius conversionis & fidei retinuissent, eaque adulto jam Christo, eoque adhuc vivo, vel per aliam legationem ad illum explicuissent, vel inter suos declarassent. Tam enim ingratos illos futuros aut factos, non veri-

verisimile, qui omnem prioris gratiæ sensum abjecissent. Quorum omnium de Arabibus nihil in historia, vel Evangelica vel Apostolica. *Abgari* quidem, Edessenorum regis, epistolæ ad Christum, & Christi ad illum, circumferuntur, ab Eusebio exhibitæ, ex Syriaco idiomate in Græcum versæ, indices & testes fidei. Ast, tametsi *Cave* in *Historia Literaria Ecclesiastica* auctoritatem harum epistolarum asserere annitatur, *fidem tamen illis non habent ceteri viri eruditi*, genuinæ antiquitatis æstimatores digni. Præsertim, si consideretur, Judæos non facile tale commercium fuisse admissuros. Christus quoque omnibus modis evitavit, ne qua Judæos talibus rebus citra necessitatem offenderet. Imo difficilis admodum deprehensus, propter ceteros Judæos, in una Cananæa servanda aut sananda. *Nec insolens priscis temporibus, pio zelo talia scripta supponere.* Dein, tametsi *Abgari* epistolæ forent genuinæ, non Arabs tamen ille, proprie loquendo, sed Syrus, Edessenus, Edessâ prope Taurum sita. De Arabum regibus meridionalibus præsertim Felicis Arabiæ, unde Magos venisse atros venditant, nec apud Patres tale quid unquam relatum.

(5) Præterea in apostolorum officio, qui usque quaque dicebant, vel & in ipsius tandem Pauli itineribus, qui ad gentes commeari iussus, *Arabum conversio* potior omnino fuisset futura, qui nuper jam Messiam hunc natum agnovissent. Veruntamen de *Arabum gentilium conversione per apostolos vel ipsum Paulum*, nihil. Quin ubi expresse refertur in Actis & in Epistola ad Galatas, Paulum abiisse statim à sua conversione ad Arabes, ibique aliquot annis substituisse, non potuisset ibidem tanto tempore, tot annis, adeo latere, ut nec veterem illam Arabum ad Messiam conversionem, Regumve Arabum in Messiam nuperum affectum publice declaratum, resuscitasset, aut igniculos illos excitasset. At nihil de Pauli apud Arabes effectu, nihil de Arabum in Messiam effectu. Omnes vero scintillas, nuperæ flammæ, sub nativitatem Christi in Arabum pectoribus ardentis, penitus fuisse extinctas ut nec Paulo, gentium Apostolo, præsentem calorem iterum conciperent aut manifestarent, non profecto verosimile. Neque vel Paulus ibi prorsus siluisset, amplissimam ex prima Arabum fide nactus occa-

sionem, nec reges aut magnates, vel iidem illi adhuc superstites, qui Christum in juventute amplexi, vel eorum filii & successores, prorsus quievissent. Ast altum apud Arabes omnes præsente Paulo silentium, qui inter Judæos, Judææ vicinos, in Arabia hoc tempore delitesceret, cum gentilibus Arabibus nihil agens. Dein quoque Asiæ minoris gentes græcæ citius conversæ, quam Arabes, per Paulum gentium doctorem.

Nullum exinde, vel levissimum indicium, legatos illos, five nuncios, viros doctos, Messiam in primo ortu quærentes & venerantes, fuisse gentes, Arabes, aliosve. Quin *Judæos* ergo fuisse omnes circumstantiæ docent luculentissime, five è Persia & Babylonia, ubi inclytæ Judæorum Academiae tunc flourerent, five ex Syria, ad fratres suos in Judæam ablegatos. Præcipue, cum Hillel, præses circa nativitatem Christi in Synedrio Hierosolymitano, ex Babylonica Academia Hierosolymam venisset, adeoque commercium cum illis in Babylonia, similiter & cum propinqui-
oribus exulibus constanter haberet. Cujus Hillelianæ domus, ex Davide itidem
ori-

oriundæ, in Christum affectus, tametsi propter ceteros Judæos occultus, non prorsus potuit latere. Existimaturque Simeon ex Hilleliana domo oriundus, qui Christum ulnis amplexus, tam gloriosa de illo pronunciavit. Hic igitur Hillel, ceterique boni, ipse Simeon, aut qui alii, Babylonice Judæorum Synagogis, vel Syris per *litteras*, vel *nuncios*, mature natum Christum significaverint. Qui tandem cupidine veritatis, & æstu desiderii, commoti, ad Messiam natum complectendum, *legatis* ex sinu suo, Babylonico, vel *Syriaco*, in Judæam ablegatis. Accedit, quod ipso Tacito commemorante, fama per totum Orientem percrebuisse, circa illa tempora magnum Judæis oriturum regem. Hunc igitur jam natum cum intellexissent *exteri* & *exules Judæi* in Babylonia & Syria hærentes, variis admirandis signis certiores facti, non potuerunt non legatos mittere, ad hunc suum jam tandem Messiam agnoscendum, & fiduciam in illum positam declarandum.

**Ratio, quare Evangelista tam curatè
descripserit *adventum* Judæorum ex
Oriente, ad Mesiam amplectendum.**

Matthæum in gratiam præcipue, *Ju-
dæorum* hanc conscripsisse histori-
am Evangelicam, præter commu-
nem peritiorum consensum, ratio styli &
modus argumentandi seu probandi per to-
tum librum abunde testatur: Quippe qui
illis semper utitur modis, qui Judæis essent
recepti, qui scripturæ V. T. loca allegaret,
quæ à Judæis adhiberentur & admitteren-
tur, sensu etiam à Judæis probato. Id-
que eo fine, ut demonstraret, Mesiam
omnino tunc natum: eumque Jesum esse.
Quod argumentum *Judæis* magno studio
erat inculcandum, declarandum, & cura-
tissime demonstrandum: Quoniam illi nil
minus ferrent aut caperent, quam *expe-
ctatum Mesiam jam advenisse, eumque Je-
sum fuisse* illum quem interfecissent. Hoc
opus, hic labor. Hanc illis ingenerare fi-
dem, hoc solide per totam Christi histori-
am diducere, exactam postulabat curam.
Præcipue, quod obviam esset eundum
summa sollicitudine huic Judæorum ex-
ceptio-

ceptioni, natum quidem inter illos esse Jesum, sed illum fuisse Messiam non innotuisse, præsertim remotioribus, & in toto Oriente & pene orbe dispersis exulibus Judæis. Hos adeo, *exteros Judæos*, extra culpam esse, qui Jesum pro Messia non habeant, quod de eo, ejusque ortu & rebus gestis nihil quicquam accepissent. Nihil ad illos vel fama fuisse de eo relatum, se alioquin futuros fuisse promptos & paratos ad eum excipiendum. Qui scrupulus profecto ingens, eximendus etiam *absentibus* erat *Judæis*, & ostendendum, *Judæos omnes, tam in patria Hierosolymis & in Judæa degentes, quam extra patriam in remotis etiam exilii locis, natum Jesum omnino accepisse, ac abunde illum Messiam esse penetrasse.* Quod arduum momentum omnes etiam ceteri Evangelistæ ut & Apostoli tractarunt summo studio, imprimis Matthæus, in Evangeliiis, & Paulus in epistolis, ostensuri, Judaicæ genti universæ nativitatem Jesu, ejusque Messia, satis abundeque innotuisse, qui se purgare non possint, & incredulitatem palliare, se nihil de eo accepisse in remotis exilii finibus. Paulus diserte: *Quomodo credent,*

si non audiant? Illine verò non audiverunt? Quidni, cum sonus eorum & fama in omnes penetrauerit terras. Lucas in Actis cap. 2. distinctissime recenset Judæos ex variis terris, qui Hierosolymam in festum Pentecostes confluxerant, qui omnes notitiam acceperint rerum tunc in festo de Messia gestarum. Pari modo & Matthæus curate demonstrare instituit, natiuitatem etiam Messie mature satis innotuisse Judæis universis, non tantum domi, in patria, in Judæa, ipsaque metropoli Hierosolyma existentibus, sed & in remotis & in exteris terris versantibus. Quod summopere necessarium erat probatu, ad conscientiam Judæorum convincendam, ad refellendos eorum clamores, rem illam omnem clam esse gestam, in angello, nec genti Judaicæ innotuisse, nisi forte paucis quibusdam, in sinu patriæ. Qui suffragi Judæorum non fane parvi momenti, ad incredulitatem suam excusandam, maxime apud exules, in primis veteris exilii Babylonici & Syriaci, ad Euphratis ultimos fines.

Arduum proinde hoc negotium, & memorabile ac stringens argumentum, ipsam-
et

met Christi natiuitatem, proximis statim à natiuitate annis, uniuersæ genti Iudaicæ maturime innotuisse, nec adeo locum esse sese excusandi, qui non comperissent aut rescivissent, sollicitè versat Matthæus per totam historiam.

Hic finis est, & hæc ratio, quare Matthæus tam distindè & operose describat fata illa magorum, qui ex Oriente advenerant, Iesum pro Messia agnoscentes & venerantes. Hæc causa quare totam urbem Hierosolymorum, curiam regiam Herodis, Synedrium, Antistites Iudæorum, doctores & sacerdotes, omnes, cum uniuersa plebe, commotos, de fama Messie nati edoctos, & uti Herodem dolore & metu, ita Iudaicam gentem gaudio repletos esse commemoret. Hoc proinde fine ad convincendos Iudæos, cives in patria & externos, de accepta matura notitia Iesu Messie nati, monet, mox à natiuitate Iesu, quæ in sinu patriæ, Bethlehemi, in Iudææ gremio, pro spe ac desiderio gentis communi, contigisset, rem hanc omnem ad publicam pervenisse notitiam omnium Iudæorum, in & extra patriam. Quod luculenter asserit & demonstrat admirabili ista exterorum ju-

dæorum, qui in Oriente, in veteri etiam Babylonico & Syriaco exilio degerent, legatione, qui in Judæa, non clam sed publice, Messiam Judæorum regem natum professi & amplexi. Quæ legatio adeo fuerit solennis, ut tota Herodis curia, isthac nati Judæorum regis, ejusque permagni illius, Messiae dicti, famâ territa, extimuerit. Quæ legatos istos ad se acciverit, cum legatis illis de eodem hoc argumento, de Messia Judæorum Rege nato differuerit, suum dolorem quidem ad tempus presserit, interea suam quoque erga natum Messiam Judæorum regem magnam devotionem, etsi simulate, declaraverit. Similiter totum Judæorum Synedrium, Senatum supremum, cum venerabili sacerdotio, tota Hierosolymitana Academia, omnique populo, hanc ob rem, ob natum Messiam, confluxisse, differuisse, publice & privatim. Hoc fine curate refert Evangelista, in publico Synedrui confessu, ad Herodis regis mandatum & desiderium actum fuisse diu multumque de Messia venturo, de ejus nativitate, nativitatis loco, de promissionibus huc tendentibus. Quod manifestum argumentum, rem publice tunc innotuisse, de

de qua publice & solenniter in Senatu supremo scrupulosissime disquireretur. Inexcusabiles adeo esse Judæos, quibus natum esse Messiam non fuerit ignotum, sed omnibus omnino Judæis pervulgatum. Hoc sine non solum publicam in patria de Messia nato notitiam, ex publicis illis congregationibus, & cum Herode actis, demonstrat, sed etiam, quod præcipuum, eandem famam penetrasse maturrime, mox à nato Christo in remotum etiam orientem, ad Judæos externos in Syria, Babylonia, ipsaque Persia in veteri exilio degentes. Pellucet hinc satis abundeque, quo consilio Evangelista vocem retineat Orienti & Persis usitatam, *Magorum*, pro luculento argumento, illos non ex Judæa aut patria aliquos fuisse Judæos, sed ex terra remota, in quam olim Judæi per Salmanassarem & Nebucadnezaretem tracti, adeoque illuc famam mox pervenisse Messiae in Judæa nati. Tantoque magis, quanto erat manifestius, magos non aliquos ex plebe, sed eruditos fuisse viros, insignes, spectatos, rerum peritos, judicio pollentes, qui possent probe distinguere res obvias, veritatem dignoscere, & de illa recte judicare.

Quod vel eo etiam scopo Evangelista fecit, ut exceptionem Judæorum eluderet, fuisse forte aliquos pauperculos, plebis imæ fœcem, imperitos, rudes, ineptos, qui facile pro populi superstitione sibi quid persvaderi paterentur, neque adeo horum narratiunculas alicujus fuisse fidei. Eo ipso ergo, dum *Magos*, ore Orientis unde venerant, eos appellat, declarat, eos fuisse viros magnos, spectabiles, præcipuos, gentis Judaicæ antistites, prima Judæorum in Oriente capita, autoritate prædita. Hos fuisse tanti æstimatos à toto Synedrio Judaico, à rege Herode, à tota curia regia, propter quos solennissime de hoc argumento disquireretur. Magnæ hos fidei viros, illius autoritatis, ut rex Herodes coram his dolorem & iram suam cogeretur premere, quos honorifice tractaret, humanissime dimitteret, ad reditum gratiose invitaret, & eorum sequi exemplum in Messia observando & adorando, teçte licet & fraudulenter asseveraret. Quæ omnia non futura, si plebecula illa fuisset, rudis & imperita: Quam risisset, ac velut mente motam tractasset. Hunc adeo splendorem Magorum sollicite de-

demonstrat Matthæus, ut ostendat, maximos Judæorum in Oriente hærentium hos fuisse viros, qui summa autoritate pollerent, neque adeo quæstionem de nato Messia fuisse spretam & pro levi habitam, sed maximos concivisse motus, qui totam Hierosolymam, à capite ad calcem, afficerent. Proinde Judæos in patria æque ac externos, Syros, Babylonios, carere excusatione, nunquam se quidquam de Messia nato inaudisse: Quod manifestum falsum. Sic Hierosolymæ & Judææ negandi seque purgandi materia surrepta. Pari modo & Babyloniiis & *Syris Judæis*, veteris exilii reliquiis, non superesse diffidendi, & suam incredulitatem excusandi causam, eo ipso porro declarat Evangelista, quod, cum rem omnem in Judæa publice egissent, Messiam, consilio Syne-drii & regis Herodis consensu & nutu, quæisivissent in oppido Bethlehemi, invenissent, adorassent, in remotas illas *Syriæ*, Babylonix aut Persiæ oras, unde venerant, sint reversi. *Reversos* verò illuc esse, est profecto, *referre res omnes in Judæa à se gestas*, fata quælibet, Messiam inventum & adoratum. Horum ergo ad
su-

suos reverforum recensio apud exules in *Syria* aut *Babylonia* vel *Persia*, est luculentissimum testimonium nativitat^{is} Messia^e pervulgatae & decantatae, non solummodo in *Judaea*, sed & *Syria* aut *Babylonia* & *Persia*, in remotis à patria *Judæorum* sedibus. Non enim potuerunt hi, tam magni viri, ad suos reversi, quin tam illustres congressus Hierosolymitanos curate & fuse recenserent, omnes illos in *Syria*, *Babylonia* & *Perside*, *Judaicam* gentem moderantes *Præsides* gaudio & stupore perfunderent, inque maximam spem erigerent.

Ex quibus satis abundeque elucet *scopus* & *consilium Evangelistæ*, historici *Matthæi*, quare solenne n^{on} illam *Magorum*, ex Oriente *Hierosolymam* pro *Messia* adorando venientium historiam tam exacte recensuerit, puta ut probaret, quod maxime probatu opus erat, *nativitatem Messia^e omnibus mox Judæis tum in patria tum in remotis exilii Syriaci & Babylonici terris abunde & luculenter*, non sine multis providentiæ divinæ argumentis *maturrime innotuisse*, nullamque adeo causam habere reliquam, ignorantiam suam prætexendi, & incredulitatem excusandi.

DEMONSTRATIO

Magorum nomen Judæis palam & frequenter fuisse tributum, ut Judæi Magi audirent ; Exemplis

*Elymæ Magi, Judæi,
Simonis Magi, Judæi,*

Et Scevæ, sacerdotis, filiorum septem, Magorum, Judæorum.

De Elyma, Mago, Judæo.

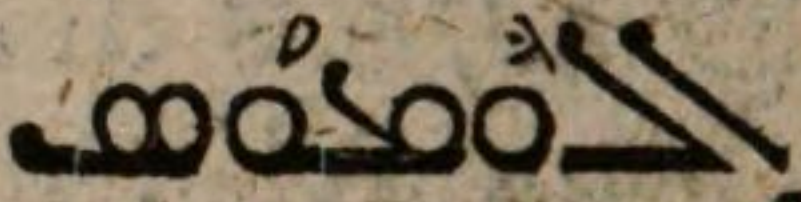
NE cui videatur peregrinum, *Judæos aliquos appellatos Magos, sive literatos, bono sensu: In ipsa historia sacra Christi & Apostolorum ævo, exempla prostant manifesta Judæorum magorum & malo sensu: Literati fascinatores. Act: XIII, 6. seqq. Elymas commemoratur judæus, Magus. v 6. & 8. In insula Papho, quando Paulus accitus fuit â Proprætoře, verbi divini audiendi gratiâ, ibidem simul deprehendit Judæum quendam, Βαγινος dictum, pro communilectione, aliàs Βαγινος Syris plenius v. 6. & 8. ܒܪܫܘܡܐ Barschumo. In quod nomen utpote ominosum ani-*

animadversâ viri malitiâ & animi virulentiâ,
 collimavit Paulus, *vindictam* illi nuncians
divinam, ex cæcitate. ϑοφλ ratione
 affinitatis, propriique usus & originis idem
 ac βέφος σιμῶ, *filius cæci, aut cæcus.* ΝΟΟ
 Some, Chaldæis ΝΟΟ Same, *cæcus* est.
 Vox græca est σιμῶς, *cæcus*, uti Hesychio
 est τυφλὸς, *cæcus.* Pro nominis tui omine,
 inquit Paulus, *faxit Deus, ut fias cæcus,*
tuo merito. Et Syrus vocem τυφλῶ v. II.
 reddidit aperte ϑοφλ *cæcus.* Quæ al-
 lusio ad nomina propria, tum in præ-
 sagiis prosperis, tum adversis, non so-
 lum scriptoribus sacris, ipsisque Prophetis
 familiarissima: Cujus vel Gen. cap. 49.
 luculentum erit exemplum: Sed & O-
 rienti, quin & occidenti, vel & omnibus
 argutis hominibus usitata, pro ingenii sa-
 gacitate. Hic Judæus ψευδοπροφήτης audit,
 malus doctor, non â pravis artibus quas
 exerceret, sed â falsa doctrina Judaica,
 quam apud Sergium in odium Pauli pro-
 fiteretur, qui Christianam rem â Paulo
 coram Sergio explicatam denigraret, Judai-
 cam rem obtendens ac Sergio persuadens.
 Qui ordinarius in N. T. est ψευδοπροφήτης
 cha-

character, qui doctrinam à Christo alienam professi, Judaicas res clamarent, & ad Judaismum quoscunque pellicerent. Quem sensum ipse Paulus v. 10. expresfit, quando eum hostem truculentissimum ac dolosissimum Christiani nominis appellavit, qui rectas Dei vias, doctrinamve Christianam intervertere non desisteret. Quemadmodum & v. 8. liquido pronunciatur, quod operam dederit, ut Sergium à fide Christiana averteret. Hic *Judæus* Judaicam doctrinam professus, & christianæ rei obnitens, vir eruditus, eloquens & versatus, diserte appellatus *Μάγος magus*, v. 6. & 8. Perinde vero hic fuerit, num laudato an reprobo sensu *magus* audierit, sive à peritia variæ doctrinæ, sive abusu literarum, quas in fascina & illicitas machinas converteret. Syrus, qui utroque reddidit *ܡܕܢܐ* *artificem*, quodidem ac *ἑργαῖνος*, *artifex*, videri possit, illicitum in illo literaturæ usum subindicasse. Quanquam *חָכָם* Hebræis æque ac ceteris gentibus non in malam in se partem traheretur, sed in genere virum notaret peritum, versatum, sive illiberales aut mechanicæ, sive liberales

les essent artes: Verosimilius tamen, characterem *magi*, à *magica literatura*, *Judæis familiari*, qua de infra, *Judæo huic contigisse*. Huic nihilominus obstare videri poterat alterum ejus nomen, à Luca memoratum, ἐλύμας v. 8. *Elymæ* vero nomen idem esse ac μάγος videtur ipse asseverare Lucas, quando addit, ἔγω γὰρ μετέρμηνευσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, quod vertunt: Sic enim, *Elymas*, vertitur nomen ejus alterum, μάγος, *magus*. Pro qua communi interpretatione disquiritur vehementer, quæ sit vocis *Elymæ* significatio, ut respondeat τὸ μάγῳ, *magus*, ut *Elymas* & *magus* sint idem. Solertissimi ad Arabes confugiunt; ut *Heinsium Exerc. f. 293.* frustra se macerantem mittamus: Apud Arabes, ^سم^لح^ع est sapiens. Quod tamen ipsum est græcum, ἐλόγιμος, *peritus, sapiens, doctus*, idem ac πολυμαθῆς, φιλομαθῆς, idem ac μελεδήμων. Verum hæc omnia à Lucae menta & scopo longissime abire vel hic intelliget qui attenderit, dum *Elymæ* nomen per μάγος vel μάγος per ἐλύμας reddi dicitur, obscurum per æque obscurum reddi. Fascinauit autem optimos interpretes, quod in ver-

versu octavo vertendo, non observaverint
nervum interpretationis Lucae, pro genui-
na vocum significatione. Lucas monet,
ἐλύμαν fuisse dictum hunc magum. De
quo nomine *ἐλύμα* submonet: Sic enim red-
ditur nomen ejus: Illa voce *ἐλύμα* exprimi
vulgo nomen ejus proprium, Barsumo: ut
Barsumo & Elymas sint idem. Quod dicit
Lucas, τὸ ὄνομα αὐτοῦ, nomen ejus, est no-
men illius proprium; non appellativum μά-
γος, sed proprium Βαρσημᾶ, vel clarius &
plenius בַּרְשֻׁמּוֹ ; בָּרְשֻׁמּוֹ Barschumo; Barschu-
mo & Elymas eadem esse, & Barschumo ab
aliis efferri Elymas, ut nunc vocetur hoc,
nunc altero nomine ejusdem sententiæ.
Et hanc quidem veram esse textus græci
constructionem, adeoque veram Lucae
mentem, indeque porro genuinam ver-
sionem atque interpretationem, luculen-
tissime submonstrat Syrus, qui aperte, pro
majori luce, nomen proprium בַּרְשֻׁמּוֹ ; בָּרְשֻׁמּוֹ
Barschumo & apposite quidem inseruit,
ut & vocem Elymas transposuit, hoc ordine:
כִּי אֵלִים מְבַרְשִׁימוֹ וְעִלְיָמָס Hic artifex s.
K μα-

μάγος, *Barschumo*, cuius nomen redditur *Elymas*. Quia appellatione nova scitissime exprimitur nomen alterum *Barschumo*. Quantumvis enim *Elymas* & μάγος videntur sensu conspirare, *Elymas* tamen & *Barschumo* non minus curatissime & exactissime conveniunt, ut utrumque notet cæcum. Est autem  *Elumos*, *Ελύμας*, *Elymas*, ἀμβλὺς, ἀμβλύσων, ἀμβλυώσων, *cæcutiens*, *oculis hebes*, *luscus*; ἀμβλυώων, *blind*: ὀφθαλμιζόμενος ὀφθαλμιθεις, ὀφθαλμίσας, ὀφθαλμιῶν, *ex oculis dolens*, *oculis captus*: λάμων, λημαλέος, γλάμων, γλαμυρὸς, γλαμώδης, γλημώδης, *lippius*. ὀφθαλμία est oculorum morbus, significat & *cæcitatem*, ἀμβλυωγμὸς *cæcutientia*, & λήμη, γλήμη, γλάμη, *lippitudo*. ὀφθαλμιάω, & ὀφθαλμίζομαι, *ex oculis doleo*, *oculorum egritudine laboro*, *oculis captus sum*. Ἀμβλυώσω: *cæcutio*: λημάω, γλημάω, *lippio*. Græca, à Syris & Orientalibus prolata, corruptum sonum induere nemo mirabitur, qui meminerit, & vel latina, à Gallis adscita & pronunciata, vehementer esse depravata, literis oris lapsu transpositis, vel & nonnunquam infle-

flexis. Quemadmodum ergo **Some**,
 est **σιμὸς**, *cæcus*, ἐξομαλίσμεν, *oculis pri-*
vatus : Indeque **Barsumo**, **Barschumo**
נרם ס בר, **נרם בר** **βρέφ** **σιμ** *filius cæ-*
cus : Ita & **ἐλύμας**, est **ἀμβλὺς**,
ἀμβλυώσων, *cæcus*, *cæcutiens*. Et hoc
 quidem posterius nomen, **ἐλύμας**, **ἀμβλὺς**,
cæcus, **blind** / **ἀμβλυώσων**, **blinselud** / *cæ-*
cutiens, sive jam ante, sive tum demum
 fuerit Judæo tributum pro altero nomine
Barschumo, postquam jam cæcus per Pau-
 li imprecationem factus, ut apparet ex re-
 rum gestarum circumstantiis, in memori-
 am fati, perinde. Idem sane utrumque
 est nomen, posterius autem dilucidius at-
 que clarius : fati utrumque index & tesseræ.
 Post Pauli investivam nomen fuisse muta-
 tum Syrus haud obscure subindicavit, ra-
 tionem dans appellationis, cur **Barschumo**
 vocatus sit **Elymas**, **ἰόςτι ἱερός** **ἔλμας**
 quia volebat avertere Proconsulem à fide.
 Perinde vero, ut dictum, sive **Elymæ** no-
 men jam ante colloquium cum Paulo ha-
 buerit, sive, quod verosimilius, postea
 acceperit : Satis, *cæcum* notari. Quod

perbelle omnibus negotii illius circumstantiis respondet, & analogiæ vocum exasse consonum. Græca vero Syris familiarissima fuisse, ex universa Syriaca lingua ad oculum patet, quæ maxima ex parte palam græca est. Et ipsum quidem nostri argumenti verbum, Judæis usitatum, נִמְצָא, *excoecare*, oculis privare, est, ἐξομμάζω, *exoculo*, oculos effodio. Ἀμβλύνη, ἀμβλυώσῃ, ἀμβλυώτῃ, *cæcus sit*, *cæcutiat*, qui hæc non videat! Satis ergo, cum Paulo apertis & intentis oculis inspexisse *Judeum Elymam cæcum*, dignum, qui excoeretur, qui claram verbi lucem intueri nollet. Condonandum vero Commentatoribus: ubi sint Elymæ, quando claros fontes inspicere reculant.

De Simone, Mago, Judæo,

Latus Elymæ, cæci Judæi, magi, pro iusto omine & fato, claudat alter *Judeus, magus, Simon*, Act. VIII, 9. seq. Ut שִׁמְעוֹן & אֶלְיָמָה pari passu ambulent, uterque fascinator & fascinator. In urbe Samaria hic fuit longotem-

tempore μαγύων, *magicas artes exercens*, quibus dementaret populum rudem & imperitam plebem, ἐξίσων τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, *stuporem illi incutiens τῶν μαγείας, magicis artibus*. In malam partem *magiam* hic rapi, dabitur facile, modo illæ sint *artes magicæ*, quæ *Judæis* essent familiares. Erant autem apud Judæos קַמֶּוֹת, *Kameoth*, in summo pretio. Syro interpreti vox generalis placuit מְעָסָרְמָרְמָרְמָרְ *artes*, ἐργασίαι. Vox autem מְעָרְמָרְ est ipsamet græca *μαγεία, magia*, & קַמֶּוֹת *μαγείας magicæ*. Constabat illa ars *magica* potissimum in characteribus, literis, vocibusque arte fictis & compositis, sententiam occulte referentibus. Qualibus membranis, chartis, symbolis & sigillis, vis stupenda tribueretur, contra omnis generis morbos, contra dæmones, contra incendia, fulgura, ventos, tempestates, contra odia hominum, contra infidias, cædes, vulnera, contra abortum, omnisque conditionis pericula & damna: Quibus & manciparetur facultas, mentem & iudicium acuendi, dæmones & tempestates ciendi, morbos & damna hostibus inferendi. In quibus

artibus nihil esset nisi fucus plebi factus. Ad *plebem* vero spectat tota & doctiorum turba, quæ latentes fraudes non pervidet, sed fascino capitur. Talibus membranis & thecis præter literas inserta nonnunquam folia, radices & segmina similia. Quod gentium fascinum perantiquum, jam tum olim, Prophetarum tempore, in Judæam irrepsit ex vicinis, græcis præsertim. In quam *execrabilem Judæorum superstitionem* vehementer suo tempore invehit Jeremias, amuleta illa & periapta, *μαγείας* & *artes fascinantes* execratus. Conversi ex Judæis Christiani prima ætate, Apostolorum ævo, talium *libellorum magicorum ingentem numerum* igni dederunt. Judæi quippe tantum aberat *μαγείας* tales damnaverent, ut potius tanquam res sanctissimas commendarent. Quemadmodum in hunc usque diem *religiosissima apud Judæos hæc est superstitio magica*. Nemo quondam in Synedrium receptus, nisi *μαγείας* hujus esset peritissimus, testibus ipsis Judæis, nec Maimonide diffitente. Hodie nulla Judæorum religio, nullus vir devotus, nisi *עֲמֻל מַגִּיעִים* secum toto die circumferat. Quorum præcipuorum cum spectabilem numerum

rum à Judæis acquirere contigerit, in *Amuletis Judæorum* larvæ quædam spectabiles sunt descriptæ, arte occultâ luculenter detectâ. Horrorem incutiat lectori perito sanctum apud Judæos *Psalterium Magicum*, Amstelodami sine formidine typis impressum, religiositatis & gloriæ Judaicæ documentum, quod nomen præ se fert שמוש תהלי = *Uusus Psalterii*. His artibus stuporem incusserat plebi Samaritanæ *Simon Judæus, Magus*, quibus sibi, suâ arrogantia fascinat, famam viri insignis & præeximii acquisiverat. Quem perditum hominem, Judæum nequam, Petrus verbo prostravit, &, qui crederet, se novas artes à Petro accepturum, auroque redempturum, quas suis jungeret, artem suam illustriorem redditurus, scelestissimum jure dixit hypocritam, qui in Christianismo venalia putet Dei munera, sicuti venales erant apud se & inter Judæos μαγείαι & *magica fascina*, uti carissimo hodiernum apud Judæos veneunt pretio. Abeat jam aut cadat per Petrum, *Simon*, ἀποσημασμένῳ, *commentis populum fascinans*. Nunc ad socios ejus.

De Scevæ septem filiis exorcistis, Judæis, Magis.

AD idem genus *Magorum* pertinebant *Judæi circulatores*, quorum ingens quondam turba: Et in his *septem* illi *Sce-væ sacerdotis* cujusdem *primarii filii*, *Ephesi* existentes, cum Paulus ibi doceret Christianam rem in Synagogis, Act: 19, 13. 14. seqq. Hi ἐξορκιστὰι diserte appellati, quod spiritus malos, quibus torquerentur homines, certis verborum & nominum symbolis ejicerent, hominesque integritati restituerent. Quæ est pars *μαγεία* *magia*. קַמֵּאוֹת *Kameoth* Judæorum in hunc etiam diem contra malignos spiritus componuntur. Adhibita imprimis, tum chartis aut membranis, in amuletis & ligamentis, tum in execrationibus & adjurationibus, nomina dira angelorum, uti jactarunt, & hodie jactant: Quæ nomina arte facta, dicta quædam sacra recte comprehendentia, terribilem & prorsus peregrinum referrent sonum.

Qualibus tremendis nominibus, artificiose concinnatis, quæ verborum & effatorum

torum sacrorum plerumque compendia & symbola, Cabbalistici Judæorum libri scatent. De qua Judæorum magia V. *Lucianus Tom. 3. philopseudes, p. 574. Plutarchus, Simpos. l. 7. q. 5. f. de hoc magico literarum usu*: οἱ μᾶγοι τὰς δαίμονι ζομενὺς καλεῦνται τὰ ἐφεσια γραμματὰ πρὸς αὐτοὺς καταλέγειν καὶ ὀνομάζειν, Magi dæmoniacos jubebant literas Ephesias secum recitare & nominare. C. Irenæus. Quemadmodum ergo illi *Scevæ filii, Judæi*, aliis peregrinis, magicis, arte concinnatis nominibus antea *adjurarant ægros, malignis spiritibus quassatos*, ita ausi & nomen Jesu pari fine adhibere in suis exorcismis: Quod illius nominis magnam jam nossent auctoritatem. Quemadmodum hodiernum Judæi, ad Christianum nomen conversi, in suis, quæ non deferunt, amuletis, nomen Jesu, miris ambagibus, cum reliquis nominibus Dei, exprimunt, contra febres, & quæ non alia mala. Quemadmodum & *Johannis Evangelium inter Pontificios per sanctum amuletum* contra varia pericula & damna religiose venditur & circumfertur. Quæ perantiqua Græcorum dein & Orientalium superstitio, tam radicata in animis

hominum, ut apud omnes gentes & apud nos, omnem fidem superet, nec Deus tanti fiat, quanti tale fascinum. Neque in *membranis* solum hæret, sed & *nummis* & *gemmis* clausa tanta irreligiositas. Quo omnes pertinent *nummi planetarum magici*, inter Judæos & Christianos, in his etiam terris, quibus non parvi fascinentur viri. Quo pacto sæpe contingit, ut ex talis superstitionis fascino sint reapse magi, qui non putent, nec de se præsumant. *Talismannorum*, sive ἀποτέλεσματων, quanta hodie religio! Quæ vera est μαγεία. Maxima pars hominum, etiam Christianorum præter ipsorummet quoque multorum opinionem, (ut non animadvertant,) non fiducia in Deum, mentisque serenitate, sed magicâ superstitione inscii reguntur. Quo nihil publicæ rei & Christianæ sinceritati perniciosius. Græcia, Judæa, Roma, una quondam continua Magia. Quam primi Christiani Act. 19. 19. pro prima luce atque integritate agnovere, ut integros libros huc pertinentes, tanta mole aliquando ad rogum conveherent, ut pretium uno illo casu Ephesi quinquaginta millia denariorum superaret. Qualibus celebribus

lite-

*literis Ephesiis, argutis commentis, communis res adhuc stipata atque fascinata, ut si ad rogum deportari contingeret, incendii non foret finis & pretii modus. Vel sola Astrologia judiciaria, ut infinita cetera commentorum genera mittantur, merum est fascinum, mera magia, mera impostura, mera animorum incantatio. Quod à peritissimis hodie agnitum & demonstratum. Ita ut grandia illius artis volumina, quondam adorata, nunc à cordatis rideantur. Neque ulla major rei & veritatis christianæ perniciēs, quam *thematum natiuitatis magia*. Qua Magnates olim adeo fascinati & delusi, ut vitam & salutem, fortunam & tranquillitatem regni & domus illi committerent. Falsus *Martinus Chemnitius*, vir integer & eruditus, nostræ hujus terræ decus immortale, se his Astrologicis lusibus frequenter delusisse magnos Principes, qui ab ipso, pro arte quam didicisset juvenis, poposcissent fatorum successum ex astris. Idque non serio ab ipso factum, sed ut tantillum æris acquireret, quantum satis esset pro sua vita honeste transigenda. Ita *Magia, fascinandi que ars*, exercetur etiam ab illis, qui frau-*

fraudem norunt, & fucum intelligunt;
vel quod publice liceat vel privatim, vel
quod necesse sit per tempora & mores,
quibuscum pugnare aut ab illis recedere
res familiaris non ferat. Verbo: Græco-
rum, Judæorum, Romanorum,
magia regnat.

Fin. A. MDCCXVI. d. 19. Febr.

FIGVRÆ V.

Seculo XIII. ad	p. 4.
Seculo XIV. ad	p. 6.
Seculo XV. ad	p. 8.
Seculo XVI. ad	p. 9.
Insignia Cancellarii Widmanstadii, ad	p. 11.



Hardt, Hermann <<von der>>

Hermanni von der Hardt ... Syria graeca jubilaeo Thesei Ambrosii, Icti,
Studii Syriaci A. MDXV. conditoris, A. MDCCXV. in Academia Julia celebrato

Helmstadii 1716

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- Spw 2717#(Beibd.
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11281393-2
VD18 11334398-004